

ABONAMENTUL:

Un an . . . 28— Cor.
 6 luni . . . 14—
 3 luni . . . 7—
 Pe lună . . . 240

Pentru România și străinătate:
 Un an . . . 40— franci
 Telefon
 pentru oraș și interurban
 Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACȚIA
 și ADMINISTRAȚIA
 Strada Zrinyi N-rul 11a

INSERȚIUNILE

se primesc la administrația.

Mulțămite publice și Lee
 deschisă costă șirul 20 fil.

Manuscrisurile nu se în-
 napoiază

Gramofonul guvernului.

Arad, 19 Noembrie.

Guvernul slăbănog al lui Lukacs are o poziție foarte comodă: de câte ori are să-și precizeze punctul său de vedere față de evenimentele politice externe sau interne, el se bazează de gramofonul său permanent care nu greșește de nici odată: îl pune pe Tisza să vorbească fie la Pesta, fie la Arad sau în altă localitate. Urmarea este că toate aceste discursuri-automate seamănă perfect unele cu altele, purtând o nuanță caracteristică: nesinceritatea și contrazicerea.

Pe cât de binevoitor s'a arătat Tisza față de popoarele balcanice în discursul său de ieri, manifestând bucurie pentru victoriile lor încredințate, pe atât de intolerant și de crud a vorbit de aspirațiile naționalităților nemaghiare din Ungaria. Discursul de ieri al lui Tisza l-a arătat deci pe acesta în toată duplicitatea sa respingătoare.

Ce-au pretins naționalitățile din Turcia dela guvernul otoman? Garantarea liberei dezvoltări a fiecăreia dintr-însele în privința politică și culturală. Ce pretind naționalitățile nemaghiare din Ungaria? Același lucru, dar cu același rezultat negativ. Cum poate deci să fie sincer să se bucure și să aprobe în același timp aspirațiile neamurilor din Balcani, iar pe cele din Ungaria să le persecute cu foc și cu sabie? Nime nu-i așa de orb, nici chiar contele Tisza ca să nu vadă că intoleranța națională a Turcilor a provocat catastrofa de azi a imperiului otoman.

Biruința slavilor din Balcani și solidari-

tatea slavilor din monarhia noastră cu frații lor învingători, tocmai în aceste momente când monarhia noastră poate să fie implicată într'un conflict serios cu Sârbia, convingerea târzie și dureroasă a Ungurilor că în jurul neamului lor se strânge din ce în ce un cerc de fier, al slavismului, i-a trezit puțin pe conducătorii destinelor maghiarime din orbirea lor și atunci au văzut că salvarea rasei lor residă numai într'o alianță strânsă între elementul maghiar și cel român, nu însă din Ungaria, ci din România. De aici vin apoi ditirambii lui Tisza la adresa României și asigurările de dragoste și solidaritate cu politica externă a acesteia în Balcani.

Această alianță a României oficiale cu monarhia noastră, și cu Tripla-alianță, va avea numai atunci o bază solidă când nu numai diplomații români, ci întreg neamul românesc se va lipi de această alianță, ceea ce se va întâmpla când guvernul ungar va acorda elementului român din Ungaria deplină libertate politică și culturală în raport drept cu numărul nostru, în raport cu dările noastre în bani și în sânge pentru patria comună, de altfel toate asigurările de dragoste ale Ungariei față de România sunt nesincere.

Atentate împotriva noastră, ca înființarea episcopiei de Hajdudorog, închiderea școalelor noastre, persecutarea învățătorilor români și a ziarelor noastre, terorizările nemai auzite cu ocazia tuturor alegerilor parlamentare, persecuția împotriva colorilor și cântecului nostru național, precum și tot pomelnicul nesfârșit de crime împotriva ființei

noastre etnice, se ridică pe vecie ca un zid de nepătruns între noi și între Unguri. N'avem aspirații iredentiste ci am voi să ne bucurăm de aceleași libertăți b. o. ca Cehii din Austria, și am fi mulțămiți.

Libertățile aceste Ungurii nu ne le vor da. A spus-o și Tisza ieri în discursul său, când a amintit de aspirațiile naționalităților nemaghiare și când a vorbit despre reforma electorală.

Un lucru însă nu ni l-a spus Tisza ieri. Cum se prezintă țara în fața unui eventual conflict al monarhiei cu Sârbia? Cu naționalități asuprite, cu dezastrul economic și financiar ce ne amenință în tot momentul? cu emigrările fără seamăn la Canada? cu războiul ridicol între guvern și opoziție, așa numitul război între două roze, — bine înțeles amândouă cu spini împotriva noastră — și cu amăgirea continuă a masselor cu un proiect de lege electorală, mai rea decât și cea de astăzi? Slabă pregătire...

Rățoiețele contelui cu încrederea deplină a coroanei nu mai prind. Ele sunt cel mai mare abuz de încrederea coroanei, pe care politicianii maghiari o întrebunțează ca paravan pentru nelegiuirile lor, iar abuzul acesta constituie o adevărată crimă conștientă, voind să discrediteze coroana în fața popoarelor. Demonstrațiile ostile de ieri au fost adevărata expresie a sentimentelor opiniei publice față de guvernul acesta ilegal și tiranic. Prin glasuri de gramofon ca cel de ieri poziția guvernului nu se va întări de loc. Țara așteaptă un guvern drept care să fie adevărata și nefalsificata expresie a popoarelor din Ungaria.

O Etzenschitz și K. v. Zesku.

Fluturașul.

(Continuare și fine).

Scena VI.

Mișu și Zoe.

Mișu: (intră vesel prin ușa din stânga cu un pachetel în mână. Pe când voiește să-și dechide pardiseul) Sunt deja aici. Bomboanele do-
 te sunt aici, le-am adus.

Zoe: (pentru sine) Așaa?

Mișu: Ce zici despre punctualitatea mea. Au vreau să-mi dai gurița promisă.

Zoe: (în sine) Ți-oi da eu! (Tare) Nu tocmai de tot punctual. Mi-se pare că ai întârziat trei sau patru minute.

Mișu: (Isbit de tonul Zoi se întoarce și cu o mână încă în pardesiu vine spre ea, dară n'o poate vedea, căci o ascunde speteaza scaunului). Ce... Ce-ai zis?

Zoe: (liniștită) Am zis, că ai întârziat vre-o câteva minute.

Mișu: Cu o mână tot în mâneca pardisiului se apropie cu frică, observă că e Zoe și se retrage cu frică.

Zoe: (Se întoarce cătră el și râde tare) Ha-haha! Ce-ai? Ce stai așa de jumătate îmbrăcat? Ce faci așa față idiotă? Ți-e frig?

Mișu: (tot încurcat, bâlbâie). Nu!... din contră!... Eu.. cred, că.. mi s'a.. s'a suit căldura la cap.

Zoe: Adevărat! E foarte cald aici.

Mișu: Foarte... ca... cald!

Zoe: D-ta știi, că mie nu-mi place să stau în odaie încălzită.

Mișu: Știu!

Zoe: Vino șezi lângă mine (El vine, ca un lunatic). Acu capeți gurița promisă (Mișu duce mâna la cap.) Ce ai? Ești cu totul schimbat. Scoate-ți pardisiul!

Mișu: (retrăgându-se încet, în sine) Vai Doamne! Trebuie că am halucinații. (Își scoate pardisiul).

Zoe: (liniștită) Mi-ai adus bomboanele pralinés.

Mișu: Cum?... Bom.. bomboane.. papa.. pralinés? D-ta.. mi-ai cerut.. bomboane.. pra.. pralinés?! (Își șterge ochii, ca să vadă, dacă n'a visat).

Zoe: Da! Ce, nu-ți mai aduci aminte?

Mișu: (șovăind) Na! Da! Nu știu?

Zoe: Așadară nu mi-ai adus?

Mișu: Ba da... nu.. da.. iacă-tă-le! (Îi întinde pachetul cu bomboane.)

Zoe: (râde) Nu ți-ai uitat. (Desface pachetul și ia o bomboană.)

Mișu: (ca-n vis) Nu mi-am uitat!

Zoe: Atunci capeți și d-ta una. (Vrea să-i dea o bomboană în gură).

Mișu: (retrăgându-se ca și când i-ar da vânt). Nu, nu! Îți mulțămesc.

Zoe: (se scoală, îl ia de mână și-l silește să se așeze pe sofa) ce-ai d-ta? Te simți rău? Ți-au căzut rău imputările de mai înainte? Uită-le. Noi femeile suntem câteodată așa de... Nu trebuie să luați tot în serios dela noi!

Mișu: (șeade, îi cercetează părul și fața. Dă din cap, în sine). Hm! Hm! (Tare) Știi sigur de tot, că adineaorea m-ai trimis să-ți aduc bomboane dela Capșa.

Zoe: (Se prefacă că se miră). Asta-i bună! Cu cine crezi dară că ai vorbit? D-ta visezi când viu eu aici!

Mișu: Visez!! (Își șterge ochii și-și așează părul) Nu! Nu! Eu nu visez, sunt treaz. (Cu ton plângător) Eu văd clar (aproape plângând) te văd cu părul d-tale blond! Nu-i așa că părul d-tale e... blond?

Zoe: Ce zici?

Mișu: (nesigur) Iartă-mă! Mi-e negru înaintea ochilor!... De aceea văd tot blond, ce e negru. Mi se pare că nu mai pot deosebi colorile.. sau sunt nebun (Se scoală și umblă agitat prin odaie).

Zoe: Ți s'a suit căldura la cap! Te rog deschide fereastra. O să-ți treacă imediat... Ai congestiuni... Repede... Repede deschide fereastra. (Mișu nu se scoală. Zoe cu voce aspră arătându-i cu mâna ca un hipnotizator, fereastra zice accentuând fiecare silabă). Des-chi-de fereastra!

Evenimentele din Balcani discutate în delegațiuni. În ședința de ieri a subcomisiunii industriale, aleasă din sinul comisiunilor de război și marină, deputații unguri și-au ridicat din nou cuvântul în favorul industriei ungare, care, ne asigură ei, va putea libera armatei cine știe ce potcoave tot așa de bune ca și cele ieșite din fabricile austriace.

Delegațiunea austriacă a ținut ieri ședință plenară, continuându-se discuția la bugetul ministerului de externe. — Conte *Latour* cere mai multă prevedere și discrețiune la discuția chestiunilor externe. Roagă pe ministrul de externe să dea lămuriri cu privire la soarta consuliilor austro-ungari, *Prohászka* și *Tahy*. — *Korosec* spune că situația delegaților slavi e foarte dificilă și tot așa va rămânea cât timp ei nu le vor putea zice fraților lor din Balcani: Vedeți monarhia aceasta ne iubește și ne dă totul, ca să ne putem dezvolta liber în toate direcțiunile. — *Hruban*: Trebuie să rupem cu tradiția veche și să facem ca și la noi să triumfe spiritul democratic. Cât timp statele din Balcani luptă împotriva tiraniei și pentru câștigarea libertății și a drepturilor lor firești, au întreaga noastră simpatie și încredere.

Delegatul boem *Choc* vorbind de raportul actual dintre țările habsburgice, spune că *dualismul e o adevărată monstruoasă și cu totul contrar ori căruia principiu constituțional*. Condamna apoi sistemul lui *Curaj* și amintește cu plăcere de succesele popoarelor slave din Balcani și de atitudinea loială a României. Revenind asupra chestiunii dualismului accentuează încă odată că acesta s'a dovedit cu totul incapabil, astfel că tot mai mult se impune necesitatea de a reorganiza monarhia pe baze federale spre a-i asigura pentru totdeauna nimbul de mare putere. — *Helmer* aprobă politica externă a monarhiei. *Pittoni* reprezintă vederile partidului socialist: pace și bună înțelegere între popoare. *Dr. Leo* relevă adevărul că statele naționale s'au dovedit în toate privințele superioare statelor compuse din elemente heterogene. Politica monarhiei față de chestiunea Slavilor de sud n'a fost în trecut cea mai corectă. O revizuire și modificări însemnate sunt tot mai impetuos reclamate. Va fi nevoie chiar de regularea definitivă a situației de drept public a provinciilor anexate. — *Ellenbogen* polemizează cu vorbitorii cari-i criticaseră discursul de mai înainte. *Wolf* arată că monarhia a făcut un pas greșit atunci când a redat Turciei sandjaful *Novibazar*. Din gresala aceasta a rezultat alianța balcanică.

Ministrul de externe, contele *Berchtold*, răspunzând delegaților cari în vorbirile lor s'au ocupat de evenimentele din Balcani, își repetă

declarațiile făcute în expozeul său. Accentuează că în ce privește autonomia Albaniei, puterile Triplei Alianțe sunt de acord chiar și în cele mai mici amănunte. De lucrul acesta s'a putut convinge și cu ocaziunea călătoriei sale în Italia. Răspunsul ministrului de externe la interpelelația contelui *Latour* cu privire la consuliile *Prohászka* și *Tahy*, îl dăm în altă parte a ziarului nostru.

Autonomia catolică. Ministrul de culte și instrucțiune publică, contele *Zichy*, a trimis proiectul despre autonomia catolică, conferenței episcopice cerindu-i părerea asupra lui. Conferența l'a predat unei comisii alese spre acest scop. Comisiunea aceasta s'a întrunit într-una din zilele trecute și a desbătut punct de punct proiectul prezentat de contele *Zichy*. Hotărârile aduse le va înainta conferenței episcopice în cea mai apropiată ședință a acesteia, ce se va întruni în una din primele zile ale lunii Ianuarie. Proiectul elaborat în ministerul de culte cuprinde abia câteva articole. În articolul prim se stabilește dreptul catolicilor de a-și aranja afacerile bisericești pe baze autonome. Pentru elaborarea statutului organic M. Sa va convoca, în înțelesul proiectului lui *Zichy*, un congres bisericesc regnicolar. Proiectul se extinde asupra întregii biserici catolice din țară, atât a celei cu rit latin cât și asupra bisericii catolice cu rit grecesc. Chemarea congresului va fi să înlăture și piedecile puse în calea realizării autonomiei catolice.

Sârbii din Bosnia împotriva saborului. Cu ocaziunea desbaterii de ieri a proiectului despre îmbunătățirea sortii învățătorilor, deputatul sârb *Grgici* a spus, în calitate de referent al chestiunii, că învățătorii din Bosnia numai anexiunii îi pot mulțumi soarta mizerabilă în care tânjesc astăzi. Când saborul a ajuns la desbaterea proiectului asupra diurnelor deputaților, Sârbii au părăsit ostentativ camera și acesta a fost primul caz în sesiunea actuală că saborul, în lipsa majorității cerute, n'a putut aduce hotărâri.

Mâna cea neagră.

Noul atentat în contra fondurilor grănicerilor dela Năsăud.

— Corespondență specială. —

Năsăud, 17 Noem.

In „Românul” a apărut de curând un sermôn comunicat despre lovitura de grație ce actualul guvern fericitor de popoare al Ungariei o pregătește pe seamă averilor grănicerilor din Năsăud în deosebi a fondului de burse.

Trebuie să ne cuprindă mirarea, că acel glas atât de puțin vorbitor urmează o tăcere nejustificată în fața primei dileme, vede chemată să însemne o nouă pagină durere în istoria suferințelor neamului românesc de sub coroana sfântului Ștefan.

Oare nu e trebuință să știe întreaga românească, că guvernul lui Tisza, marele păciitor de naționalități, e pe calea de a din mâni românești o mare avere, câștigată sângeră vărsată pe toate câmpiile Europei și de strămoșii noștri cu o rară abnegațiune scopul culturii naționale?

Pentru de-a învedera mărimea neșteptă strigătoare la cer, ce ne lovește, voi de scurt istoric al întemeierii aceluia fond, și al storfărilor guvernelor maghiare de a strunge dreptul românesc la acea avere.

Când în anul 1851 s'a desființat grăniceria litară „Fondul de proveniență” și „Fondul de tur” al regimentului al II-lea românesc de niță — care servise cu hainele proprii — devenit averea necontestată a grănicerilor din acele 15 comune, cari au format regiment.

Și acei bravi, nemuritori Români, întreaga că istoria neamului nostru pășește praga vremii nouă, când singura armă mântuitoare fi cultura, n'au împărțit între sine averea „Fondul de proveniență” l-au schimbat în „școlastic”, din care se susține un liceu cu de propunere — până acum — românească din „Fondul de montur” au întemeiat o instituție, din care să se împartă burse tinerilor maiș de grăniceri, cari vor învăța carte la școală din patrie ori străinătate.

În actul de întemeiere, așa numitul „Fondament fundational” aprobat de Majestate, cu prealalta hotărâre din 23 Martie 1851, spune limpede, că din burse vor fi împărțite numai „copiii foștilor grăniceri”. Insubstitutul de culte al Ungariei (ord. din 16 Dec. 1886 Nr. 31507) accentuează: „din fondul acesta vor fi împărțite de burse singur nume.”

Mișu: (Merge ca un hipnotizat, cu pași rari la fereastră. În timp ce el o deschide, Zoe dispare la dreapta, apare Tilli și fără șgomot se așează în fauteuilul, în care a șezut Zoe).

Scena VII.

Tilli și Mișu.

Mișu: (vine dela fereastră fără să observe pe Tilli).

Tilli: Ce faci acolo? Închide fereastra. Nu știi, că nu-mi place frigul! Cum poți fi așa uituc!

Mișu: propot de tonul lui Tilli face vre-o câțiva pași îndărăt, își duce mâinile la cap și strigă! Sunt nebun!.. (Trece după sofa și ridică capul în sus.)

Tilli: (liniștită) Nu fă glume proaste! Închide fereastra! (El nu se mișcă. Atunci ea îi poruncește energic, ca și Zoe, fixându-l).

Mișu: (Merge cu pași hipnotizat și închide fereastra).

Tilli: Acum vino și șezi frumos lângă mine. (Ia o bomboană și o mână). Vino să-ți capeti sărutarea promisă!

Mișu: (vine ca hipnotizat, se așează lângă ea. Tilli îi ia capul între mâni și-l sărută pe buze. El se lasă tocmai ca mai sus). Sigur, că a fost o halucinațiune!

Tilli: (liniștită) Ce ai iară? Ce mă privești așa? (Se scutură) Fă-mi plăcerea și pune lemne pe foc. E tare frig aicea. (El stă, atunci ea poruncitor arătând cu mâna spre sobă, ca un hipnotizator). Pu-ne lem-ne!

Mișu: (Merge cu pas de hipnotizat, apăsând du-și mâinile la tâmpile, palid și pune lemne pe foc. — În timpul ăsta se repetă scena de mai înainte, Tilli dispare și vine Zoe).

Scena VIII.

Zoe, Mișu apoi Tilli.

Zoe: Vrei să-ți bați joc de mine? Eu te-am rugat să deschizi fereastra și d-ta încarci soba.

Mișu: (aruncă lemnele, pășește înainte dă din mâni și din picioare și sbiară ca nebun) Destul! Destul! Fereastra!... Soba!... Cald!... Blondă!.. Brunetă!.. Sunt nebun!.. Salvarea!.. (Își razimă capul de perete.)

Tilli: (intră și se pune în dreptul lui Zoe așa, că o acopere. Când se întoarce Mișu iară o vede pe Tilli și strigă. Își razimă apoi capul iară le părete. Acum Tilli se ascunde după fantenil, așa că Mișu întorcându-se o vede pe Zoe și strigă seos din minți!

Tilli: Acum e destul! Mișule!.. Mișule!..

Zoe: (Se scoală și se așează lângă Tilli). Vino-ți în fire Mișule!..

Mișu: (le privește proteste pe amândouă, apoi înțelege și arătând cu o mână pe una, cu cealaltă pe alta. Așaa?... Așaa!..

Zoe: (începe să râdă, apoi râde Tilli și Mișu, pe urmă râd toți trei de-odată).

Mișu: (înțelege, că amândouă i-au jucat o festă, cade pe scaun. Apăsându-și tâmpilele cu degetile zice cu voce stinsă). A fost grozavă gluma, dar am meritat-o!

Tilli: Ai meritat-o! Acum să stârșim! (Zoe). Vino scumpa mea, să ne luăm adă domnul acesta necredincios. (Salutând curitor cu capul zice cătră Mișu). Rămâ bine și adio pe veci! (Pleacă amândouă la dreapta.)

Zoe: (o urmează). Rămâi cu bine și pe veci!

Mișu: Har Domnului!

Vocea lui Tilli: (de-afară) Vai! Mi-am umbrela!

Mișu: (se scutură cu groază).

Tilli: (vine repede la Mișu, îi prinde cu amândouă mâinile și-l sărută pe gură cealaltă ne-am scăpat! La revedere meu! Mâne la patru așteaptă-mă! (Dispar zând fericită).

Zoe: (vine prin ușa din stânga, se drept la Mișu și-l sărută pe gură). Acum tem singuri! La revedere!.. La revedere puiul meu! Mâne la patru așteaptă-mă! (prie fund).

Scena IX.

Mișu și Iosif.

Mișu: (oftează) Vai Doamne!

Iosif: (apare în fund). Mă rog cine mână? Blonda ori bruneta?

Mișu: (ii aruncă tot ce găsește în cameră?... Mâne mă mut! Înțelege, mă mut!

(Cortina).

„...de grănițeri din fostul regiment al II-lea românesc de grăniță”.

„Cine-ar fi putut crede, că un astfel de drept ar fi de însuș Majestatea Sa, în era constituțională (1871), recunoscut în chipul cel mai înalț de ministrul țării, va putea fi cândva revocată?”

„Căci dacă acest lucru e cu puțință atunci creșterea noastră în puterea legilor e spulberată în vânt?”

„Și totuși s'a făcut.”

„Chipul, cum potențaii noștri au purces la dobândirea unui drept pus la adăpostul celor mai bune garanțe, ce se dau într'un stat constituțional, caracterizează de minune felul de-a lucra al guvernelor maghiare, când e vorba de-a apăra drepturile, pe cari le-am câștigat în vremi mai fericite și pe cari le credeam inexpugnabile.”

„Baronul Bánffy, (cel mai mare dușman, pe care l-au avut vre-odată Români) în calitate de comisar regesc, cu putere deplină, a impus fondurilor grănițerești un fel de „Regulament de nouă” („Statutele”), care avea menirea de a servi numai ca un îndreptar în administrarea lor și nici decum de a schimba în ceva intențiunile fondatorilor, — ceea ce nici nu e cu puțință. Acest regulament a fost aprobat de Majestatea Sa în 27 Decembrie 1888.”

„Cu o perfidie neîntrecută, — care-i slujește pe cinstele aceluși tigris în pielea de vulpe — când s'a vorbit despre modalitatea împărțirii de burse, Bánffy cu privire la cei îndreptățiți a pus în discuție în loc de „copiii foștilor grănițeri”, „coșci locuitorilor din cele 45 comune de pe teritoriul fostului regiment al II-lea de grăniță”.

„O jumătate de veac (1854—1904) s'au votat burse în înțelesul actului fundațional, fără ca ministrul de culte, ca tor de suprem control, să fi făcut vre-o observație în acest punct.”

„Dar în 1904 când comisiunea administrativă a fondului n'a voit să voteze burse unor iudani, guvernul, folosindu-se — numai acum! — de pasagiul de două înțelesuri din „Regulamentul, cuprins de Bánffy, a oprit împărțirea de burse, până ce nu vor fi împărțite și cei 3 inși, ai căror părinți se pripășiseră pe aceste plaiuri, cu câțiva ani mai înainte.”

„O luptă îndârjită a urmat timp de opt ani, până ce comisiunea n'a cedat. În zilele acestea sosește ordinațiunea ministrului de culte, în care se spune, că Majestatea Sa la propunerea consiliului de miniștri a suspendat autonomia acestui fond pe anii 1904—1912; a dat imputernicire acestui ministru de-a împărți bursele pe acești copii după bunul său plac.”

„Totodată s'a preaîndurat a dispune, că punctul cu 2 înțelesuri al lui Bánffy să fie întregit cu explicația, că la fondul de burse sunt îndreptățiți toți tinerii, ai căror părinți locuiesc în cele 45 comune.”

„Veniți în ai Galiției, cari dacă e ceva modru de obicei vă subtrageți serviciului militar, veniți și vă înfruptați din averile câștigate cu sânge vărsat pentru tron și patrie în cursul unui veac; căci guvernul ungar vă deschide intrare liberă, făcând pe Majestatea Sa să răsplătească astfel pe urmașii cătanelor negre, cari au pus în ultimire pe un Napoleon!”

„O amărăciune, ce nu poate fi pusă în vorbe, și cuprinde, când vedem, că oblađuitorii acestor nefericite țări, cari în înțelesul legii de naționalități ar fi datori să facă școli românești pe banii statului, ne smulg și acest mijloc de cultură, pe care l-am agonisit pe prețul sângelui părinților noștri.”

„Rugăm cu insistență comitetul național, ca în manifestul ce pregătește despre starea insuportabilă a românilor din Ungaria, să nu uite de durerile urmașilor celor ce în alte vremi au adus atâta cinstă numelui de român.”

Delatarea.

Legea românească — legea ungurească.

III.

„Guvernul maghiar își alcătuișe un fel de dogmă din opinia, că statul maghiar nu are așa mare interes de liturghia maghiară, cât mai vârtos de introducerea limbii maghiare în oarecare părți din liturghia paleoslavă și română cu scopul, ca de o parte să promoveze maghiarizarea Rutenilor, iar de altă parte să pregătească terenul și între Români — pentru acelaș scop”.

Szabó Jenő.

În privința pornirilor ce vor să isvorască din noua episcopie, mai avem un martor clasic, de care ar fi pagubă să nu facem uz. Este ilustrul membru al casei magnaților, d. Szabó Jenő, șeful mișcării pentru liturghia și episcopia maghiară, martorul pe care țin să-l invocăm.

Domnia-sa povestește pe larg, tot în „Bud. Hirnap” (nr. 163 dela 12 Iulie 1912) istoricul mai apropiat al acestei faimoase episcopii, și în firul espunerilor sale ne dă prețioase dovezi pentru ideile, ce ne preocupă aici.

Sub titlul: *A gör. kath. magyarság problémája* (problema maghiarimei gr. catolice) Szabó Jenő ne declară dela început, că prin înființarea episcopiei maghiare „s'a rezolvat în fine o grea problemă de ordin politic, bisericesc și național, care sub deviza liturghiei maghiare peste o jumătate de veac a ținut în neconțință agitație cercurile interesate.”

Greutatea problemei a stat tocmai într'aceea, că voiau o episcopie maghiară, — și maghiarisătoare, — dar nu li-se concedea ca limbă liturgică limba maghiară. A trebuit să urce drumul Calvarului până au ajuns la formula mântuitoare a liturghiei grecești.

Ideea limbii grecești le-a dat-o încă în 1900, primatele Vaszáry Kolos, pe care guvernul l'a silit tocmai în zilele acestea să abdică de înalta demnitate. Dar n'au primit-o pentru că vedeau „umilirea patriei” în aceea, ca să nu li-se concedă și lor, ceea ce le este permis românilor, adică limba națională, ca limbă liturgică.

Au pornit deci la Roma, cu un mare pelerinaj, și acela a avut efectul de a li-se promite considerarea cererii lor, deși li-s'a fost spus, că împlinirea ei se lovește de mari greutate.

Greutățile erau mai multe. Înainte de toate era o mare greutate în Viena, căci se ivise conflictul pentru pretensiunile militare, și se părea eschis — zice Sz. J. — ca regele, patronul suprem al bisericeii, să ne iec pe noi ungurii în apărare față cu majoritatea de naționalități a bisericilor gr. cat. câtă vreme își vedea amenințate drepturile sale de Stăpân al armatei prin crisa, ce isbucnise.”

Era o greutate în Roma, unde ritul grecesc străbun, — pe a cărui deprindere de o mie de ani își întemeiau ungurii cererea — se diferențiasă în „rit românesc” și „rit rutenesc”, și astfel împlinirea dorințelor ungu-

rești pretutindenea crearea unui nou rit, ori o mare schimbare de rit.

Și mai era o greutate și la Budapesta. „Guvernul maghiar — zice Sz. J. — își alcătuișe un fel de dogmă din opinia, că statul maghiar nu are așa mare interes de liturghia maghiară, cât mai vârtos de introducerea limbii maghiare în oarecare părți din liturghia paleoslavă și română, cu scopul ca de o parte să promoveze maghiarizarea rutenilor, iar de altă parte să pregătească terenul și între români spre acelaș scop (maghiarizarea!)”

„Politica aceasta de miopie șovinistă — zice Sz. J. — a fost exploatată de cercurile naționaliste și a produs la Roma efect rău, esoperând de acolo opreliștea limbii maghiare, introdusă în cadrele liturghiei paleoslave.”

Iată de ce s'au văzut siliți să revină la ideea primatului Vaszáry și să se împace, — proforma și la aparență, — cu liturghia veche grecească.

Va să zică, fiindcă guvernul și-a arătat prea curând scopul său mai îndepărtat: maghiarizarea rutenilor și românilor prin liturghia împestrată cu limba maghiară, — acțiunea pornită, trebuie să admită o schimbare de front, și să se prefacă la Roma, că ei nu voiesc nimic mai mult și nimic mai puțin decât reintroducerea liturghiei antice grecești în Ungaria, așa cum au practicat-o Sfinții Ion Gură de aur și Vasile cel mare, oarecând.

Puși odată pe acest specios temei — atât de plăcut celor ce l'ar crede sincer — lucrul a mers neted.

Roma n'a mai privit chestia ca o chestie de rit, ci simplu numai ca o chestie de nouă episcopie pentru niște credincioși unguri, așa de număroși, cum s'au dovedit în marele lor pelerinaj și cari, mai reverențioși decât români și slavii, pentru vechile limbi liturgice, nu cer ceva modificări moderniste, naționaliste, cari sună așa de straniu în Vatican, ci cer numai și numai restituirea limbii și ritului antic grecesc în vechile sale drepturi, în Ungaria!

Prin schimbarea aceasta de tactică ungurii și-au ușurat situația nu numai în Roma, ci și în Viena. De aceea zice Szabó J.:

„Norocos gând a fost acesta de a ne vâri la Roma pe cale lăaturalnică, ca astfel să se delătore atât nedumeririle guvernului maghiar, cât și ale Coroanei” („Szerencsés gondolat tehát azoktól, a kik ezt tették, kerülő uton Romához férközni, hogy úgy a magyar kormány, mint a Korona aggodalmait eloszlássák). Pentru că după trecerea noastră pe terenul limbii liturgice grecești se putea considera eschis lucru, ca Roma să mai dea răspuns nefavorabil, fiindcă pentru ea nu mai era vorba decât de aceea, că fără orice schimbare, cât de mică, să se înmulțească numărul episcopilor cu una nouă, ceea ce pentru Roma numai plăcut poate fi.”

De aici încolo greutate mai puteau subsista numai la Coronă.

„Aici era de purtat și de câștigat lupta principală — zice Sz. J. — și dacă aceasta a mers mai ușor decât gândiam noi, asta e

Prăvălie nouă!

PINTEA și KLEIN

MAGAZIN DE GHETE, PĂLĂRII ȘI MODĂ PENTRU DOMNI S'A DESCHIS ÎN

ARAD, strada Deák Ferencz n-rul 4.

(Pi 340—52)

Vis-à-vis de Librăria „Diecezună”.

numai o dovadă mai mult, că contele Hédeváry avea mare încredere la Coroană; dar o dovadă, tot așa de mare, și despre marinimositatea regelui maghiar, — care — cum zice mai jos — „le-a dat o satisfacție justă și dreaptă față cu naționalitățile.”

Iată cum s'a creat noua episcopie, așezându-se fără știrea noastră!

Și dacă înainte de a o crea *Papa Piu al X-lea* a mai trimis memoriul guvernului maghiar, episcopatului catolic din Ungaria, adunat în conferință, la care, din nenorocire, iau parte și episcopii noștri gr. cat., ca să-și dea și episcopii părerea, gestul acesta, după celea întâmplare, ni-se pare pe atât de generos și de norocos pentru noi, cari nu mai aveam nici un sprijinitor, afară de noi înșine, pe cât de nenorocit s'a dovedit în urmă prin faptul, că Episcopii noștri, acolo în conferința din 9 Nov. 1911, nu s'au știut avânta la înălțimea momentului istoric, în acest unic moment, în care mai putea fi combătut cu șanse serioase funestul proiect, care a fost *salutat cu bucurie de toți Episcopii* prezenți: „Fiind fiecare diecesă catolică o cetățuie de creștinești virtuți și un izvor adevărat și solid progres civil”. („Unirea” Nr. 95).

Și tocmai din acele motive a fost, că și noi, subscrișii episcopi a provinciei bisericesti greco-române de Alba-Iulia și Făgăraș, de față la numita conferință episcopescă *am salutat cu simpatie idea amintită* și nu ne-am ridicat glasul nostru decât atunci, când se zicea în Memorand, că la nouă dieceze se intenționa împreunarea unor parohii, vre-o șeptezeci, aparținătoare diezelor acestei provincii metropolitane”. („Unirea” Nr. 95).

Iată cel mai fatal salut și cea mai fatală simpatie, care s'a adus vre-odată! Salut și simpatie atunci, când Sfântia Sa Papa cerea opinii și judecăți asupra unui proiect, asupra unui ofert, ce-i venea dela un guvern liberal, care nu mult înainte de aceasta introducea, cu sila căsătoria civilă și alte cuvinoșii de acestea în țara sa.

Darul cu adevărat *danatic* a fost salutat cu bucurie, și cași oarecând darul Minervei — calul cel de lemn cupțușit cu luptaci înarmați de ai grecilor — a fost introdus în mândra cetate a Troiei, care zeci de ani a fost cucerită cu înșelăciune grecească....

S'au dărîmat ziduri străvechi, pentru ca să se lărgească porțile inexpugnabile, numai să între în lăuntru cetății dihania aducătoare de moarte.

A V I Z !

Abonații cari își schimbă locuința, sunt rugați să ne comunice legibil numele comunei, poșta ultimă și comitatul precum și locuința cea veche, pentru că fiind mai multe localități cu acelaș nume, ne îngreunează expedarea ziarului. Totodată să ni se notifice că locuința și-a schimbat-o permanent, sau numai provizor și pe cât timp.

Adm. ziarului „Românul”.

Adunarea generală a „Societății pentru fond de teatru”.

(Dela corespondentul nostru special.)

Brașov, 17 Noemvrie.

Adunarea se deschide la orele 9 și jumătate. Dintre membrii comitetului, veniți din afară, sunt prezenți dñii Dr. *Braniste* și Dr. *Dobrin*, iar din Brașov vice-președintele V. Onițiu, Dr. Vecerdea, Dr. Blaga și G. Dima. Public în general foarte puțin; mai bine sunt preprezentati liceenii brașoveni, cari au ținut să se prezinte într'un număr cât se poate de complect...

Afară de aceștia câțiva preoți din împrejurime, profesorii, învățătorii și advocații.

Dl v.-președ. anunță, că președintele, dl Dr. Mihai, din felurite cauze a fost necesitat să absenteze; apoi deschide ședința printr'un discurs cald, în care arată idealismul din care a răsărit pe vremuri Societ. pentru fond de teatru, greutățile prin cari a trecut, și eforturile și energia dezvoltării în cursul celor 40 de ani de activitate. Arată apoi cum azi, date fiind împrejurările, în cari trăim, idealismul și focul juvenil, trebuie înlocuit cu chibzuirea matură a unui puternic ceilat de realitate. (Intreg discursul de altfel s'a tipărit în coloanele „Românului”). Dl Onițiu e viu aclamat.

La apoi cuvântul dl A. Bârseanu, președintele Astei.

Bârseanu salută în numele Asociațiunii, adunarea generală a Societ. pentru fond de teatru. Asemănă pe cele două instituții, cu două surori, răsărite din aceeaș familie mare, de preocupări. E acelaș pom, dar sunt numai două ramuri, cea mare și mică, pe cari aceeaș sevă le nutrește și le dă viață. Pe la 1870, idea înființării unui teatru românesc, spune Bârseanu mai departe, părea o utopie. Azi însă, ne convingem dintr'o ideală apropiere, că acea opinie nu era întemeiată. Realitatea probează contrarul. Activitatea acestei societăți dovedește pe deplin, că înființarea și ființa ei n'a fost o utopie. Dumnezeu ne va ajuta să dovedim, că teatrul românesc în Ardeal nu este o imposibilitate ridicolă. Dorește din inimă, în fine, ca acest teatru să se înființeze cât mai de grabă; dorește o trupă ambulată, iar la urmă, un teatru sta-tornic, așa precum l-a visat Vulcan în întreaga lui viață.

Discursul dlui Bârseanu e aprobat cu multe aplause.

Dl Onițiu mulțumește dlui Bârseanu pentru cuvintele de încurajare. Legătură între Astra și Societatea pt. fond de teatru, e atât de intimă, încât ar fi foarte greu de stabilit anumite hotare între ele. Când suferă una, suferă și cealaltă, iar bucuria uneia dintre ele este totodată și bucuria celeilalte. Astra e condusă azi de brațe tari, cu pricepere și energie. Progresul ei, este o nouă garanție și pentru înaintarea spornică a Societății pentru fond de teatru. Urează în fine Astei succes.

Ca punctul al treilea se alege notarul, — dl Dr. Horia Petra-Petrescu.

Urmează apoi dl Dr. Blaga, care cetește raportul general al comitetului. Intre alte chestiuni importante, faptul ce atrage mai mult atențiunea auditorului, este angajarea în serviciul societății a dlui Dr. Horia Petra-Petrescu, cu leafă de 3000 cor. Această nimerită ochiziție a comitetului, pare a fi primită cu toată încrederea. — Se amintește apoi despre cele 63 comitete filiale, cari însă — din nefericire prin activitatea, sau mai bine zis, prin indiferența lor, stau foarte departe de scopul și de idealele societății.

Se pomenește în schimb, cu laudă, activitatea directorului artistic — A. P. Bănuț, — care a aranjat mai multe reprezentații teatrale și a instruit trupele de diletanți. Tot dânsul a purtat și unele din agendele Societății. — Bursierii so-

cietății au fost în timpul din urmă: dșoara I. și dñii Mărcuș și Crișan, iar dl Harsia a primit un ajutor. Acești doi din urmă, adică Crișan Mărcuș, terminând cu succes cursurile conservatorului de muzică din Viena, au și fost arătați la două teatre nemțești din Austria. Dl Harsia urmează mai departe muzica la conservatorul din Lipsca, iar dșoara Dima, cursul de artă dramatică la București. Nu se spune însă nimic de dl Băilă, fostul bursier al societății, care fost uitat cu totul, deși dispune de un talent contestabil.

Burse nouă s'au votat la alți trei elevi ai conservatorului de muzică.

Afară de asta, au mai primit ajutoare și alții dñii Dr. Domide și Borgovan.

La fine, anunță că societatea dispune de un complex populațiunii românești din Ungaria de dureros de mica sumă de 1279 de membri!

Se aleg trei comisiuni, la propunerea protopop Dr. V. Saftu, și anume pentru cenzurarea raportului general al comitetului: dñii Dr. Braniste, Dr. Vajda, I. Chelar, Dr. Nițescu, Dr. Saftu; pentru cenzurarea raportului de activitate și a socotelilor: dñii Dr. Garoiu, Dr. Gârda, Dr. Pop, Pricu și S. Teodor; iar pentru înscrierea membrilor noi: dñii: Lengher, Popa, Debu, V. Pop și Marcea.

În fine, ca punct ultim, dl Dr. Horia Petra-Petrescu își citește conferința intitulată „Ești mișcarea noastră teatrală un lux?” Conferința aceasta o publicăm în Nr. de azi al „Românului”.

Ședința se continuă după amiazi.

Corresp.

Telegrame și scrisori de felicitare la centenarul preparandiei din Arad

Venerată direcțiune,

Mulțumind pentru prețuita invitare, transmisă nouă cu data de 12/25 Octomvrie 1912, Nr. 35 P/1912/13, cu plăcere ne folosim de ocaziunea aceasta pentru a da expresiune sentimentelor noastre, de cea mai sinceră aderență la sărbătoarea culturală cu ocaziunea aniversării centenare a institutului dvoastră, care a dat nenumărați apostoli poporului nostru românesc. Cu deosebită considerațiune am rămas Ioan Boroș vicar capitular. Lugoj din ședința conzistorială ținută la 16 Oct. 1912.

Brașov. — Multe veacuri scumpului nostru luceafăr! Petroviciu profesor.

Timișoara. — On. Corp profesoral! Trimite salut cordial institutului iubitant, urez viață românească și prosperare. Rotariu.

Severin. — Noua școală normală din Severinul României salută cu evlavie, comemorarea seculară a primei preparandii la Români, urându-i salvatoare izbânzi culturale. Director Boroș.

Timișoara. — Sărbătorim și noi în sutelul nostru centenarul institutului pedagogic și-i dorim viitor de aur, cătră al doilea centenar. Revista preoților.

Viena. — Venerație pioasei memorii a fondatorilor focalurului nostru cultural, tributul recunoștinței harnicilor lui conducători actuali. Dr. Lazar Popovici.

Beiuș. — Prin onorabila dv. scrisoare cu Nr. 35 P. din 25 Octomvrie 1912 ați binevoit a ne invita la festivitățile centenare ale institutului dvoastre.

Mulțumind pentru această invitare, dăm expresiune urărilor Noastre, ca acelaș institut să poată contribui tot mai mult la lățirea culturii românești. Dat în Beiuș la 16 Nov. 1912. Episcop Demetriu Radu m. p.

Inștiințare!

Aduc la cunoștința on. mușterii și a on. public, că mi-a sosit un bogat asortiment
de pânuri engleze pentru sezonul de toamnă.

Rugând binevoitorul sprijin sunt cu deosebită stîm
Hirsch Anta
croitor pentru domni
ARAD, bulev, Andrassy, nr. 18.

Dorolt. — Din ocaziunea jubileului centenar ce-l prăznuim ne înclinăm cu salutare românească steagului culturii și instrucției naționale ce de 100 de ani își răspândește razele binefăcătoare pentru progresul și civilizațiunea poporului român.

Tot înainte cu conștiință și curaj! Dorolt, la 16 Noembrie 1912 st. n. Constantin Lucaci președinte pentru „Reuniunea inv. gr. cat. din comitatele Sătmar și Ugocea.

Idealul național al Sârbilor

— *Corespondență particulară.* —

Nu sunt prietinel sârbilor, cari atât aici la noi în Ungaria, unde trăim împreună cu ei, cât și în Serbia luptă cu toate puterile, luptă în mod sistematic și revoltător, întrebuițând mijloace drastice, cu totul neumane pentru desnaționalizarea noastră a românilor, trebuie însă să recunoșc, că acești oameni sunt mai șoviniști decât noi.

Idealul național al sârbilor e mai lămurit decât idealul național românesc, mândria lor națională e mai vie decât a noastră.

Aici în orașul unde locuiesc — oraș situat în nemijlocită apropiere de capitala Serbiei — sunt foarte mulți sârbi. Entuziasmul lor pentru învingerile armatei sârbești e nedescriptibil, e la culmea paroxismului.

Din Belgrad, vaporul zilnic aduce o sumedenie de ziare; toate ziarele ce apar acolo. Și, sârbii nervoși, agitați, ca cuprinși de friguri, stăpâniți de curiozitate chinuitoare cetesc știrile de re câmpul de luptă. Citesc cu toții intelectuali, negustori, măestri, țărani, birjari și tăietori de lemne.

Pentru toți acești oameni, cetățeni ai altui stat, înfrângerea fraților lor de sânge din regatul Serbiei ar fi o lovitură cumplită; poate, cea mai cumplită lovitură...

Că sârbii din regatul Serbiei cu un ideal național bine conceput și de a cărui realizare ei sunt preocupați în toate împrejurările, dovedesc și următoarele două fapte concrete:

Medicii din Panciova, fără considerare de naționalitate, conduși deci numai de sentimente de umanism, au hotărât ca în mod gratuit să deie ajutor medical răniților din spitalele din Belgrad.

Conform acestei laudabile hotărâri, în fiecare zi doi dintre ei merg la Belgrad.

Unul dintre acești medici, un neamț, a zis odată către un rănit sârb:

— În scurtă vreme, deplin însănătoșat o să părăsești spitalul. Te mai reîntorci pe câmpul de luptă atunci?

Rănitul i-a răspuns:

— Nu cred, că acuma va mai fi trebuință de mine. Poate doi-trei ani însă mergem împotriva nemților.

(Adeca împotriva Austro-Ungariei!...)

Conzulul Austro-Ungar la Belgrad, Ugrom, însoțit de prim-ministrul Pașici a cercetat pe răniții din spitalele din Belgrad și când a întrebat pe un rănit sârb, că dacă se însănătoșează, vrea oare să se reîntoarcă pe câmpul de luptă?

Rănitul, fără să știe că cu cine vorbește, deci fără să cunoască pe conzul, a răspuns:

— Peste doi-trei ani mergem să luăm Bosnia și Hertegovina...

Frunză.

— „Românul” se găsește de vânzare la chioșcul de ziare dela gara căilor ferate a statului (Staatsbahnhof) din Viena.

Deschiderea cursului dlui prof. N Iorga

București, 3 Noembrie.

Un eveniment rar s'a petrecut Vineri seara în viața studentimei noastre, eveniment care va rămâne adânc săpat în sufletul tinerimei universitare. A. S. regală principele Carol, noul oaspete al Universității noastre, tânărul student vom cuteza a spune, a pășit pe scările roase de vreme, pe care au călcat atâtea generații înainte Sa și ca un bun și sărguitor elev și-a luat locul, alături de colegii ce-l așteptau, însuflețind prin prezența Sa tinerii, dintre care unii mâne vor fi colaboratorii Săi. În fața unei săli arhitecturale, în sincere urale de bun venit, a apărut A. S. regală principele Carol în „sala a IV-a” a Universității, celebră prin trecutul ei. E de ajuns să spunem că aci își ținea prelegerile Titu Maiorescu, aci, continuă savantul său curs d. C. Demetrescu și tot în sala aceasta a asistat pentru prima oară A. S. regală, depunând par'că omagiul Curței, în fața științei românești.

Cu glas sigur, duos și plin de nădejde, d. N. Iorga rostește următoarea cuvântare de introducere, care a mișcat, a înduioșat tinerimea universitară:

Salut cu o înduioșată bucurie în care se amestecă speranțele cele mai frumoase ale unei țări întregi și ale unui neam mai mare decât dânsa, pe noul student român A. S. R. principele României. Prezența sa aici e un semn de respect pentru știința românească din care trebuie să plece îndreptări folositoare națiunii și puteri nouă în lupta prin care se țin și biruiesc popoarele, un semn de iubire pentru ideile care aici se ridică mai mândre și se păstrează mai curate, un semn de încredere în acest tineret care va ajuta pe Carol II. rege al României să ducă mai departe opera de cultură, de organizare, de împuternicire a noastră. Dacă aș dori ca viața mea să se prelungească dincolo de marginile îngăduite unui trup obosit de studii și de silințe, ar fi ca să văd și eu secerișul bogat ce se va ridica de sigur din semănătura noastră plină de râvnă în acest suflet pe care-L știu simțitor, bun și nobil.

Aplauze prelungite, strigăte de „Ura!” pornite din suflet, pentru principele Carol, au subliniat ultimele cuvinte ale dlui N. Iorga.

Apoi, d. N. Iorga intră în subiectul cursului: Istoria politică a statelor balcanice în veacul al XIX-lea. Prima conferință: Necesitatea studiului istoriei statelor balcanice.

Un curs asupra statelor balcanice, spune d. Iorga, în împrejurările actuale va fi simpatic. În alți ani, când noi priveam cu oarecare dispreț țările balcanice, un astfel de studiu nu părea nici necesar chiar. Căci, românii puneau o deosebită grijă de a spune că nu fac parte din poporul balcanic, era o jignire a mândriei lor; pe când de fapt, prin încorporarea Dobrogei, legăturile noastre cu balcanii devin mai accentuate. Făcând o paranteză, d. Iorga reamintește ideea d-sale de astă vară „înființarea institutului sud-estic” pe care o parte din presă l-a caracterizat de institutul balcanic. Un singur popor, a fost în balcani: Tracii, cu un caracter bine definit, care mai târziu, împreună cu Ilirii au stăpânit pe lângă toată peninsula balcanică și ținuturi din Asia Mică și toate statele ce s-au format în urmă nu sunt decât o ramificare a *traco-illirilor*. Apoi, d. Iorga, arată procesul de *romanizare* al acestei provincii, dovedind că Traian a desăvârșit romanizarea, iar nu a redeschis-o, fapt pe care l-au făcut țărani care nu se mai simțeau la largul lor în Roma.

Odată cu ramificarea poporului traco-illiric, apar și noile formațiuni de popoare, sub forma în care le vedem azi. Aceste popoare însă au fost sub stăpânirea Turciei. În veacul al XIX-lea începe curentul de eliberare din partea sârbilor, a grecilor și se isprăvește cu eliberarea bulgarilor. Idei, pe care aceste ramificațiuni nici nu cutezau să le gândească, probă bulgarii care rugau pe sultanul Turciei să binevoiască a se numi „Craii bulgarilor”. Greșala pe care o fac popoarele balcanice, e, că atunci când vorbesc de istoria lor o tractează separat. Astfel grecii vorbesc de pelasgi, de regii lor, neținând seamă și nepomenind de *conlucrarea* tuturor. Greșala pe care a făcut-o și istoricul nostru Ag. Tr. Laurian, care vorbind de istoria Românilor începe

dela Iupoaică, Român și Remus, ferindu-se de orice legătură cu popoarele balcanice, ceea ce ne-ar „compromite”.

Partea cea mai interesantă a introducerii la cursul dlui Iorga, este aceea referitoare la rolul nostru în dezvoltarea popoarelor balcanice. Astfel d-sa arată că noi am sprijinit toate mișcările popoarelor balcanice, *la noi*, am dat răgaz să se desvolte toată cultura răsăriteană, încercările de eliberare la noi s'au plămădit și în fruntea lor au stat domnii noștri în sec. 16, căci domnii se considerau sau erau siliți să se considere ca eliberatori ai creștinătății. Domnii noștri au găsit sprijin la popoarele balcanice, și Mihai Viteazul a găsit cel mai mare sprijin. Mitropolitul din Târnovo era în suita lui. Pe timpul lui Matei-Basarab, bulgarii s'au adresat lui; la noi s'au tipărit cărțile sfinte răspândite în Georgia, Caucaz, Antiohia, etc. *la noi cu banii noștri s'a întreținut mișcarea culturală a popoarelor balcanice*, la noi au venit vlădicii lor, s'au tipărit cărțile, s'au înființat școlile, (greciști desigur) de unde a pornit și ideea înființării celebrei școli din Constantinopol. În Moldova și Muntenia a fost leagănul trezirei vieții sufletesti a ramificațiilor poporului traco-illiric. Deci se poate vorbi despre compensațiuni... Dar din toate cele expuse, apare la lumină rolul nostru, al domnitorilor noștri, și *marele rol pe care l-am jucat noi în istoria universală e că am ținut unitatea morală a popoarelor din sud-ostul Dunării până în clipa libertății lor*, unitatea materială au ținut-o Turcii.

Din acestea, reese deci necesitatea studiului istoriei statelor balcanice, prin rolul nespus de însemnat pe care l-a avut poporul nostru. Aceasta e ideea principală care a călăuzit prima conferință, și pe care, cu un bogat material a reliefat-o d. Iorga.

Trecem peste amănunte, pe care d-sa le împarte cu o dărnicie de adevărat Cresus.

Studentii au aplaudat semnificativ ultimele cuvinte ale profesorului lor și au făcut lungi și simpatice ovațiuni A. S. regale principelui Carol, care a binevoit să se întrețină cu unii studenți. A. S. a părăsit cel din urmă sala de cursuri, lăsând ca întreaga tinerime studiosă să se perinde prin fața Sa, fiecărui fluturându-i pe buze un simpatic „la revedere” către noul lor coleg de studii.

„Este mișcarea noastră teatrală un lux?”

Conferență ținută în ziua de 5/18 Noembrie 1912 la prima ședință a „Societății pentru fond de teatru român”, în Brașov.

De Dr. Horia P.-Petrescu.

Doamnelor și Domnilor!

Molière, dorind să ne arate în întregă golciunea orgoliului brutal al unui om mărginit, al unui semidoct-burghez, care vrea să joace rolul unui *gentiluomo*, ne-a dat pe Iourdain. Acest Iourdain ajunge pe mâna unui maestru de dans și a unui maestru de muzică.

Omul muzicicii exclamă: „Nu-i nimic atât de util în stat, ca muzica!” Maestrul de dans declamează patetic: „De nimic n'are nevoie om mai mult decât de dans!” Unul: „Fără de muzică nu poate să existe un stat!” Celălalt: (folosindu-se de o întrebare oratorică): „Ce se face omul fără dans?” Maestrul de muzică declară solemn: „revoluțiile, războaiele, tot răul de lume, se nasc numai din cauză că nu se studiază muzica”. Maestrul de dans: „Toată nenorocirea omenească, toate catastrofele grozave, de pre cari povestește istoria lumii, toate greșelile politice și greșelile, săvârșite de comandanți mari de război, toate își au cauza lor hotărât fiindcă n'au învățat oamenii să danseze”. Tra la răspundere de Iourdain, răspunde fiecare din același tipic. Maestrul de muzică întreabă: răboiul nu se naște din cauza lipsei de unire între oameni? Ei bine, dacă ar studia lumea armonia ar domni pacea vecinică — armonia ar fi completă! Maestrul de dans constată: dacă săvârșește cineva o greșală, în familie, la armată și în afacerile statului, i se zice: ai făcut un pas greșit. Iată pasul greșit, care s'ar putea ocoli dacă lumea ar învăța — dansul. — Și Iourda

Burghezul gentilom, se dă bătut sub puterea argumentelor*).

Vă rog, doamnelor și domnilor, să nu credeți că vreau să joc rolul vre-unuia din maestrii aceștia. Înainte de toate n'o fac, fiindcă Dvoastră, de sigur, n'aveți mentalitatea lui Iourdain, iar, cât mă privește pe mine, cred că am putut străbate cu logica atât de departe să știu că lumea întreagă nu atârnă dela o singură lefterie. Numai de una îmi pare rău, constatând că argumentele maestrilor amintiți mai sus nu sunt valide: dacă ar avea vreo valoare, am fi învățat popoarele, cari se rășboiesc în timpul de față pe câmpul de luptă, să danseze și să studieze armonia, și atunci n'ar fi astăzi aerul plin de miasme și de vaer.

Maestrii din jurul lui Iourdain voiau să tragă concluzii false ca arta lor să apară înconjurată de o aureolă nemeritată. **Unilateralitatea** aceasta naivă — între patru ochi ar fi conces și dânsii că este unilateralitate. Căci cine poate să fie atât de miop sufletește, să creadă, că afară de meseria profesată de dânsul, nu există meserie mai capitală?

Vrei să aprofundezi ceva. Vrei să scrutezi viața intelectuală a antecesorilor tăi, d. e. Nu ți-e de ajuns o istorie a literaturii, care se lasă condusă numai de criteriile unor enumerări biografice, fără de orizonturi mai largi. Cauți altceva. Biografia unei persoane marcante te duce la viața unui complex de oameni, viața acestora te îndemnă să studiezi întreg, care stăpânește epoca, curentul acesta cultural îl aduci în legătură cu situația politică a poporului respectiv (dacă e subjugat sau dacă instituțiile sale culturale pot să înflorească, fiind sprijinite din partea statului) și așa mai departe — tot alte și alte întrebări, cari ți se impun, dacă vrei să fii un scrutător cultural conștient.

De aceea nu doresc să joc rolul maestrului de dans sau al maestrului de muzică din comedia lui Molière, nu vreau să arăt o **miopie sufletească** și nu vreau să vă declar solemn că singură mișcarea teatrului este mântuitoarea neamului românesc, ba chiar a neamului omenesc. Doamne ferește!

Dacă mișcarea teatrală nu este o condiție sine qua non, o condiție fără de care să nu poată exista omenirea, totuși, nu este extremul celalalt: o **cantitate neglijabilă**. Și împotriva părerii, care cred că mai are aderenți între noi, împotriva părerii că arta dramatică este un factor de prea puțină importanță pentru starea noastră de astăzi — vreau să vă vorbesc de rindul acesta.

Din locul de pe care rostesc acum cuvântarea mea, a vorbit acum 17 ani **Iosif Vulcan**, întemeietorul societății noastre, apărind ideea teatrului românesc. I. Vulcan, a cărui memorie va rămâne vecinică în analele societății și în cartea de aur a culturii neamului românesc, a susținut în vorbirea sa de deschidere și următoarele:

„Salutată cu plăcere din multe părți, societatea noastră a avut din capul locului și protivnici. S'a zis și se zice, că teatrul nu este o necesitate atât de grabnică și că înființarea lui reclamă un capital mare, ce numai în timp de mulți ani s'ar putea aduna”.

„N'am susținut niciodată, că teatrul ar fi prima noastră trebuință și că fondul s'ar putea strânge așa de ușor; dar am zis totdeauna, că ar fi păcat să nu primim contribuțiile acelorora, cari din prisosul lor vor să dăruiască ceva și pentru scopul acesta. Și am dat înainte, făcându-ne datoria...” (v. Anuarul I al societății p. 24).

Ca ideea necesității imperioase al unui curent puternic teatral să prindă rădăcini cât mai adânci, ca să se sporească rindul acelorora, cari ar dori să dăruiască din prinosul lor pentru societate, — cred că este de neapărată trebuință să clarificăm în zilele noastre de grea cumpănă misiunea teatrului românesc din Ardeal.

Înainte de toate o constatare dureroasă. O știm cu toții. Până când alte neamuri își puteau permite să cultive artele frumoase, clădind, pictând, făcând muzică, dând poetilor prilejuri de înălțări sufletești — până atunci neamul nostru, cu foarte puține excepții temporale, a fost silit să geamă sub greutatea legilor iobăgiei și să-și verse sângele întru apărarea intereselor altor idealuri, străine de interesele lor.

(Va urma).

*) Burghezul gentilom, a. I. scena 2.

Catastrofa armatei turcești de vest?

Constantinopolul al României? — România contra Greciei. — Atitudinea triplei antante. — Conte Berchtold despre soarta consullor austro-ungari. — Căderea Monastirului? — Holera pe câmpul de război. — Tratatifele de pace.

Arad, 19 Noembrie.

Nazim pașa, generalisimul armatei turcești de ost a trimis comandamentului militar din Constantinopol două telegrame în cari, în prima, anunță începerea ostilităților pe linia Ceatalgea, iar în a doua, raportează deja despre o „strălucită învingere” a armatei turcești, despre nimicirea câtorva batalioane bulgare și despre retragerea armatei bulgare. Vestea aceasta a pricinuit în Constantinopol o bucurie indescriptibilă, iar ziarele — deși știrea nu e confirmată încă oficial — anunțau în ediții speciale această strălucită învingere a armatei turcești. Dimpotrivă, din Sofia nu s'a desmințit încă vestea despre învingerea turcească și în general agenția telegrafică bulgară păstrează un mare unitism în privința celor întâmplate la Ceatalgea, deși e incontestabil că de-a lungul liniei celor patruzeci de forturi de aci durează o luptă crâncenă iar bubuiturile tunurilor se aud până la Constantinopol.

În acest moment singura nădejde a Turcilor este: Ceatalgea. O telegramă sosită azi dimineață vestește, că armata lui Zekki pașa a suferit o înfringere colosală. Sârbii au împresurat armata lui Zekki pașa și au măcelărit-o aproape complect, iar acei soldați turci cari n'au putut scăpa, au fost făcuți prizonieri. Se comunică din sursă oficială sârbească, că **50.000 de soldați turci, împreună cu însuș Zekki pașa au fost făcuți prizonieri**. Numărul acesta, de-ar fi el chiar exagerat dovedește totuși, că Monastirul a devenit Sedan-ul turcesc, Sârbii au ocupat Monastirul și astfel au devenit stăpâni peste întreg vilaietul Monastir. Un singur punct le-a mai rămas Turcilor, unde să poată opri mersul cuceritorilor: forturile dela Ceatalgea. Incontestabil, acest punct e foarte puternic și în tot cazul Bulgarii vor trebui să jertfească multe vieți pentru ocuparea lui definitivă.

Turcii vor opune aci o rezistență disperată, deoarece sunt convinși, că soarta liniei Ceatalgea va decide și soarta Constantinopolului. Ieri au debarcat 2000 de soldați marinari pentru apărarea europenilor, deoarece în cazul căderii forturilor dela Ceatalgea pe creștinii din Constantinopol îi așteaptă zile de ne mai pomenită groază...

Din Londra primim un număr din seriosul ziar economic „Spectator” în care cunoscutul publicist **Scotus Viator, într'un lung articol, propune, că pentru realizarea definitivă a chestiei balcanice, să se dea Constantinopolul și teritorul până la Dardanele României**.

Acelaș ziar recunoaște într'un articol de fond **dreptul României la compensații**.

Relațiunile monarhiei cu Serbia sunt azi mai încordate ca ori când. Se poate ca consulul Prohászka să nu fi suferit el personal nimic, atât însă e sigur că o parte a corespondenței sale și a actelor diplomatice dela consulatul austro-ungar din Prizrend a ajuns în mâinile Sârbilor. Cu un cuvânt, diplomația austro-ungară a fost palmuită, chiar dacă n'ar fi adevărat svonul că pe Prohászka l'au aruncat Sârbii în închisoare, maltratându-l și răpindu-i actele ce se zice că erau de o importanță extraordinară de mare și se referau la

legăturile dintre Italia și monarhia noastră. Până ce însă nu cunoaștem ezultatul intervenției diplomației noastre la Belgrad, nu putem prevedea nici care va fi sfârșitul conflictului. Seriozitatea momentului o dovedește cu prisos conferența ce a avut loc aseară în Budapesta la hotel Hungaria. La conferență au luat parte contele Berchtold, Aufienberg, marele ambasador al Italiei la Viena, principele Avarna și șefii de secție din ministerul de externe, conții Wickenburg și Nemes. Asupra hotărârilor conferenței n'a transpirat încă nimic în public, dar că n'a putut fi vorba de alta decât de ultima fază a conflictului, o probează și cuvintele rostite de cel mai înalt for al monarhiei, de însuș Maj. Sa monarhill, care a spus unui bărbat conducător al poliției noastre, că deși dorește în mod sincer pacea, aceasta nu însemnează că o dorește cu titlul, chiar cu jertfirea intereselor de viață ce le avem în Balcani și tolerând ori ce încălcări de drepturi.

Constantinopolul al României?

Londra. — Foarte seriosul ziar economic „Spectator” publică un articol al cunoscutului publicist **Scotus Viator, care propune că pentru rezolvarea definitivă a chestiei balcanice, să se dea Constantinopolul și teritoriul până la Dardanele României**.

Astfel Constantinopolul îl va căpăta o putere mijlocie care pe deoparte nu va excita invidia marilor Puteri, iar pe de alta are mijloacele necesare ca să-l menție și să-l desvolte, chiar dacă pentru aceasta va trebui să-și formeze o flotă. În același timp soluția ar aduce împăcarea româno-bulgară, căci obținând Constantinopolul, România ar putea să renunțe la cabilater.

Acelaș ziar recunoaște într'un articol de fond **dreptul României la compensații**.

România contra Greciei.

București. — Știrile că Grecii ar fi închiși în Macedonia toate școlile Aromânilor și din bisericile românești ar fi făcut biserici grecești încă nu sunt confirmate. Dacă însă se vor confirma, **România va respinge energic acest procedeu al Greciei**. Grecii ar trebui să se rețină dela astfel de nedreptăți față de Aromâni și din împrejurarea că statele balcanice au început războiul împotriva Greciei pentru eliberarea națiunilor creștine de sub Turci.

București. — Societatea macedo-românilor de aici au ținut adunări publice în cari s'au luat rezoluții prin cari guvernul român e provocat a face pași energici în apărarea Aromânilor, cari trăiesc în Macedonia, pentru a căror interese naționale și bisericesti statul român a cheltuit până acum milioane.

Contele Berchtold despre soarta consullor austriaci.

Budapesta. — În ședința de ieri a delegațiunilor austriace contele Latour l-a rugat pe ministrul de externe, contele Berchtold a da deslușiri referitor la soarta consullor austriaci de pe teritoriul ocupat de Sârbi. Contele Berchtold satisfăcând cererii contelui Latour a declarat în fața delegațiunilor austriace următoarele: Guvernul sârbesc cu câteva zile mai înainte a ridicat în mod oficial acuză împotriva atitudinii consulului austro-ungar Prohászka, manifestată cu ocaziunea ocupării Prizrendului și a cerut înlocuirea lui. Noi la aceasta ne-am declarat învoiați a porni cercetarea stării faptice pe baza acuzei ridicate și am cerut în acest scop să ni se dea posibilitatea de a putea co-

munica direct cu consulul Prohaszka. Tratatul referitor la aceasta încă nu sunt terminate, declarând guvernul sârbesc că trimiterea unui curier Austro-Ungar la Prizrend a întâmpinat dificultăți din partea autorităților militare. Tot astfel de pași s'au întreprins și în chestia consulului din Mitrovița, care fiind împedecă de către autoritățile militare sârbești în acțiunea lui liberă a aflat de consuli să veni până aci și face raport verbal. Ministrul sperază, că dorințele noastre, cari din punctul de vedere al dreptului internațional sunt deplin juste, vor fi respectate și de sârbi și și pe mai departe vom lucra într'acolo cu toată energia ca legăturile normale cu reprezentanții noștri consulari să fie restabilite.

Atitudinea Triplei antante.

Petersburg. — Un diplomat rus a făcut unui colaborator al ziarului „Rietch” următoarele declarații: Pot declara categoric că, de prezent *Anglia și Franța sunt intru toate solidare cu Rusia.* N'am nici o cunoștință despre aceea că ambasadorul german, contele Pourtalés ar fi comunicat ministrului de externe rus că, Germania sprijinește atitudinea Austro-Ungariei față de dorințele Serbiei și Muntenegrului de a avea un port în Marea Adriatică. Dar, dacă și nu s'a întâmpinat aceasta noi totuși știm că, Germania e solidară cu aliata ei. Puterile triplei antante au hotărât ca în chestia împărțirii Turciei să nu se decidă nimic hotărâtor până când marile puteri n'au avut tratative cu reprezentanții statelor balcanice — între cari sunt a se înțelege și România și Turcia. Marile puteri nu vor recunoaște nici o înțelegere privată în unele chestii între puterile neutrale sau între părțile combatante, dacă aceste n'au fost aprobate de ele. Încercările Austro-Ungariei de a rezolvi străduința Serbiei spre marea Adriatică prin o înțelegere privată nu are nici o însemnătate reală. Împărțirea definitivă a Turciei între statele balcanice o vor rezolvi marile puteri. Tripla antantă referitor la aceasta își susțin atitudinea lor de mai înainte: *fiecare stat balcanic va reține în posesiunea sa, ce a cucerit cu armele.* În zilele cele mai apropiate se va desveli aceasta și totodată se va ști că oare marile puteri se unesc în toate chestiile conferinței.

Austro-Ungaria sprijinită de Germania și Italia.

Belgrad. — Ambasadorul german, Griesinger și agentul diplomatic italian, Prinelli au făcut azi demers comun la prim-ministrul sârb, Pașici, declarând că, *Germania și Italia sprijinesc atitudinea Austro-Ungariei referitor la autonomia Albaniei.*

Statele balcanice vor avea pieșe comune.

Belgrad. — În statele balcanice se vor introduce pieșe comune. Banii aceștia se vor imprima în Franța și inscripția pieselor de aur și argint va fi: *Confederation Balcanique*.

Căderea Monastrelor?

Belgrad. — Trupele sârbești au intrat azi în Monastir. 30,000 de turci s'au predat.

Belgrad. — Înrângerea trupelor turcești la Monastir înseamnă o catastrofă totală pentru Turci. 50,000 soldați turci împreună cu comandantul suprem al trupelor turcești, cu Zekki Pașa și Fethi Pașa au căzut prizonieri Sârbilor. Prin aceasta e înfrântă întreagă rezistența Turcilor în Macedonia. Trupele turcești după o luptă desperată de două zile s'au văzut contrinse a se retrage dinaintea atacului vehement al Sârbilor.

Holera pe câmpul de război.

Berlin. — Agenția Wolff anunță din Constantinopol: Ofițerii din străini, cari au vizitat linia dela Ceatalgea declară că stuația turcilor e fără nici o speranță. Turcii nu vor putea rezista din cauza holerei. În șanțuri stă numai câte un soldat de pază, dar pe câmp bolnavii în dureri îngrozitoare pier fără nici un ajutor. Toate apele sunt inficiale și ofițerii declară o luptă la Ceatalgea e imposibilă. Bulgarii iarăș un pot înainta fără a se expune pericolului holerei.

Constantinopol. — Din Hadenjő a sosit următorul de pe câmpul de luptă: Am parcurs călare pe cale pozițiile de apărare dar înaintea ochilor mi s'a desvilit un tablou al mizeriei și suferinței cum nu poate fi mai îngrozitor. Pe o întindere de chilometri cadavrele cailor puțese în mocirlele, din cari își beau moartea trupele chinuite de sete. Cu cât te apropii mai mult de Hadenkiöj se văd tot mai multe cadavre dealungul drumului. S'a luat măsuri împotriva epidemiei, dar acum e prea târziu. Cu două săptămâni mai înainte poate ajutau, dar acum epidemiei nu se mai pot pune zăgaze. Într'o tabără înconjurată cu simă cu spini au fost adunați bolnavii și soldații cu baionete îi păzesc, dar în afară de aceasta tabără zac alți aenumărați bolnavi. Ofițerii se desinficiază, dar soldații nu le ascultă sfaturile, ci beau din apele infectate de cadavrele morților. Populația se refugiază îngrozită în toate părțile.

Poarta cere pace.

Constantinopol. — Poarta a rugat pe suveranii statelor străine ca să intervină la cele 4 state balcanice aliate în scopul încheierii păcii.

Petersburg. — Kiamil Pașa l-a rugat pe ambasadorul rus din Constantinopol ca să esopereze un armistițiu dela regele Ferdinand pentru a putea fi îngropați morții și pentru începerea tratativelor de pace. Turcia promite a înceta cu aducerea trupelor din Asia mică și va retrage trupele de pe linia Ceatalgea, dacă Bulgaria va renunța a o ocupa aceasta. Adrianopolul însă Turcia la nici un caz nu-l va preda.

INFORMAȚIUNI

Arad, 19 Noembrie 1912.

Dela „Reunirea femeilor române din Arad”. *Onorații domni și doamne, cari au lozuri cu câștig, să binevoiască a-și reclama obiectul câștigat în decurs de o lună — trimițând lozurile dsoarei Hortenzia Bogdan, str. Deák Ferencz Nr. 27. Deasemenea sunt rugați a trimite pe această adresă lozurile cu câștig și cei ce nu-și pot scoate în persoană obiectul, astfel li se va expedia pe speșele respectivilor. Obiectele cari nu se vor ridica în decurs de o lună, rămân în favorul Reuniunii. Sofia Beleş, preș. „Reun. fem. rom.”*

Concertul dlui I. Rădulescu în Budapesta. Soc. „Petru Maior” din Budapesta va aranja Vineri în 22 Noembrie n. 1912 la orele 8 seara, o serată muzicală, cu concursul *tenorului Ionel Rădulescu*, în sala dela „Saskör” (IV. Irány u. 17) cu următorul program:

1) F. Schubert: a) „Lauda lacrimilor”, b) „Tu ești odihna”. H. Kirchner: c) „Foae verde de bujor”.

2. G. Donizetti: a) „Una furtiva lagrima”. I. Vidu: b) „Moțul la drum”.

3. G. Verdi: a) „Rigoletto”. N. Ganea: b) „Doina Ciobanului”.

4. I. Mureșianu: a) Doina din Bihor”. G. Dima: b) „Mugur mugurel”.

Fiind aceasta una dintre rarile manifestații muzicale românești din Budapesta, rugăm on. public să ne dea și acum sprijinul său. Budapesta, în 17 Noembrie n. 1912. Vasile Stoica, președinte. Emil Teposu, secretar.

Noul protopop gr. cat. al Orăștiei. Primim știrea, că M. On. d. Iosif Peteanu, fost paroh gr. cat. român în Cârnecea numit fiind în cursul lunii lui Septemvrie de către ven. ordinariat episcopesc gr. cat. al Lugojului de protopop al Orăștiei, Duminecă, 10 Noembrie n., și-a făcut instalarea obicinuită. Numerosul public asistând la această serbătoare a făcut o voții călduroase noului protopop. Intru mulți ani!

Cununie. Dl Ioan Alexandrescu cl. absolv. și dsoara Silvia Novacovicu își anunță cununia religioasă la 11/24 Noembrie în biserica rom. ort. din Gârbovăț. Într'un ceas bun!

Necrolog. Subscriși cu inima frântă de durere aducem la cunoștința tuturor rudeniilor, amicilor și cunoscuților, că prea iubitul nostru fiu, frate și consăngean David Bulbuc, învățător după un morb scurt și greu și-a dat nobilul suflet în mâinile Creatorului Joi în 14 Noembrie n. c. la orele 6 dimineața în etate de 28 ani. Rămășițele pământești ale scumpului defunct se vor așeza spre odihnă vecinică Sâmbătă în 17 Noembrie c. la orele 10 a. m. în cimiterul gr. cat. din loc. Măgura, la 14 Noembrie 1912. Tânase Bulbuc, ca tată. Zacharie Bulbuc, preot. Fie-i țărina ușoară!

Tara iară-i în pericol. Din Băsești ni se scrie, cu datul de 14 Nov. n., următoarele:

Onorată Redacțiune! Cu respect viu a Vă aduce la cunoștință și cu indignațiune pentru faptul, că învățătorul școlii confesionale gr. cat. române din Băsești, Dariu Pop a fost suspendat. Deși la zidirea acestei școli statul nu a contribuit chiar cu nimica, precum nici la susținerea ei și nici la regularea salariului învățătoresc, — săvârșindu-le toate acestea în mare parte dl Ghiorghe Pop de Băsești, care a contribuit cu peste 3000 cor. la zidirea școlii și la salariul învățătoresc cu jumătate suma, iar celelalte le-a făcut și le face poporul, — ministrul a suspendat pe susnumitul învățător și în cauza suspendării va fi cercetarea Sâmbătă în 16 Nov. n. c. la cancelaria casei comunale din Băsești. Cauza? Un raport, pe care învățătorul harnic Dariu Pop l'a scris despre adunarea generală a Reuniunii învățătorilor români sălăgeni, ținută în 23 Iunie n. c. în Giurtelecul Șimleului, sub titlul de R. I. R. S. în Nrul 133 din „Românul” din Arad, în care raport dl Dariu Pop, ca și ori care Român cinstit, a luat în nume de rău faptul că învățătorii lingăi de tâlpile inspectorului din Sălăgiu și a solgăbirăului din Șimleu, învățătorii Pocola-Pokola și Iie Tivadar, la banchet au toaștat, pentru suspomeniții, în limba maghiară și nu românește. La investigația, pe care o va face fisoigăbirăul din Ceu, Nikolaetits, e vorba, că vor veni inspectorul Nagy Károly din Zălau și procurorul din Zălau, căci patria e în mare primejdie, dacă învățătorului Dariu Pop din Băsești nu-i convin toastele în limba maghiară la un banchet românesc. În școală, firește fiind suspendat, nu propune învățătorul, ci preotul acuma.

Cu deosebire i se ia în nume de rău, dlui Dariu Pop faptul, că în raport, apare „állam ellenes irány” și drept aceea „állam ellenes irány”-ul, ce socot că îl are învățătorul Dariu Pop trebuie pedepsit. Fițițele din Zălau, Șimleu, Ceu, firește fac spume la gură de revolta nobilă ce i-a cuprins pe unii dintre „hazafi”. **Raportor.**

Ciangăii răsfățați. Fără să țină seamă de populația românească, comitetul comunal din Turcheș, contrar voinței membrilor români, a hotărât ca să îngrădească biserica ungurească din Turcheș pe cheltuiala în mare parte a comunei. Hotărârea asta li s'a părut Românilor de-a dreptul arbitrară. Cum adevărat — și-au zis ei — noi ca Români să contribuim cu banul nostru la îngrădirea bisericii ungurești? Pe ce bază? Cum? E oare posibil, ca ciangăii să-și fi luat într'atăta nasul la purtare, încât uzând de puterea brută, pe care li-au hărăzit-o împrejurările mașteră între cari au trăit de-o vreme încoace și trăiesc și astăzi Români seceleni, să ne impună ca noi să facem un lucru, care e în contra voinței și în contra credinței noastre?

Neîmpăcându-se deci Români din Turcheș cu arbitrara hotărâre au anunțat apel împotriva ei și forul al doilea, ținând seamă de îndreptățirea acestui apel, a nimicit hotărârea ciangăilor lungi în nas. Aceștia însă au anunțat apel la ministru, care vezi bine, nu putea decât să le facă pe plac și de astădată răsfățaților ciangăi. Și li-a făcut, căci pe lângă o motivare de-a dreptul ridicolă a schimbat hotărârea vicespanului nemaghiar și a confirmat voința majorității maghiare a comitetului comunal.

Astfel deci sârmanii Români turcheșeni, cu tot protestul lor și cu toată opunerea în deosebi a membrului I. Oncioiu — au să plătească dare pentru îngrădirea bisericii ungurești.

În contra acestei hotărâri neasemanat de arbitrară și revoltătoare nu poate fi decât un leac.

Românii din Turcheș prin graiul reprezentanților lor din comitetul comunal să ceară și ei compensații pentru instituțiile lor religioase-culturale... Iar dacă cangăii nu le vor da, deschis e drumul apelurilor și pentru ei și dacă cei chemați nu-i vor asculta — vor recurge la cel mai drept for al lor: la presa noastră...

Șeful marelui stat major e învăluit în vată..

„Un om încovoiat, ipohondric, cu spatele aduse și membrele tapene, care stă într'un scaun capitonat cu puf cu o pătură groasă pe genunchi înfășurat la gât cu vată și cu o eșarpă de lână, cu o mare ceașcă de cafea în mână cu o hartă topografică dinaintea nasului...” Așa descrie Ana Christici, corespondenta de război a ziarului „Daily Express” pe șeful marelui stat major sârbesc, generalul Putnic, sufletul armatei, conducătorul, pe care regele Petru l-a ridicat de curând la rangul de Voevod.

Putnic a fost un ofițer strălucit, acumă trăește ca să zicem așa departe de lume și numai trecător vine în contact cu ofițerii statului major care intră tăcuți în camera lui și tăcând îi întind știrile, pe care el face repede însemnări, sau numai în două vorbe îi dau raportul. El ascultă tăcând, răspunde în scris și înăraie ceva neînțeleș în barbă când ofițerul pleacă...

Putnic urmează armata din etapă în etapă, vagonul lui e încălzit cu calorifer, în coridor stau fricoși tinerii ofițeri de ordonanță păzindu-l și își es din fire când prea sfântului șef al marelui stat major îi vine acces de tuse. Unii din soldați cad pe câmpul de luptă dar generalul Putnic nu trebuie să-și piardă viața printr'o simplă răceală. Dela el atârnă fericirea armatei sârbești...

Ca'n operetă!

x Atrag atențiunea oa. public, care va sosi în Arad cu prilejul serbărilor centenarului seminarului român gr. or. din loc, asupra estuamentului din grădina de iarnă și a localităților cafenelei hotelului „Central” Cu distinsă stimă Csermák Ágoston ospătar. (Ce 567—2.)

CRONICA SOCIALA

APEL

cătră intelectualii din despărțământul „Chior” al Asociațiunei.

Deoarece comitetul central al „Asociațiunei pentru literatura și cultura poporului român” în ședința sa din 2 l. c. a încredințat cu organizarea adunării generale a desp. Șimleu, prin care vechiul despărțământ al Șimleului se desface în următoarele 4 despărțăminte: Șimleu, Chior, Jibou și Băsești; deoarece acel comitet în ședința sa din 2 l. crt. a încredințat cu organizarea noului despărțământ „Chior” pe subscrisul, prin care aceasta am onoare a Vă invita la adunarea de organizare a noului desp. „Chior” care se va ține la 2 Dec. a. crt. st. n. în sala de ședințe a institutului de credit și economii „Chioreana” din Șomcuta-mare.

Deoarece Românii chioreni în opiniunea publică românească au trecut, cu drept ori fără drept, ca oportuniști (inteligința) și indolenți (poporul) în afacerile românești; acumă se imbie ocaziunea a arăta prin fapte, că inteligența știe sta la înălțimea chemării sale, și că poporul în urma frecărilor din trecut și a evenimentelor din prezent s'a deșteptat bineșor în conștiința sa națională.

Prin noua acordare a despărțămintelor, fiind

noi Chioreni lăsați pe puterile noastre, imi place a crede că fiecare român chiorean, inteligent sau țărău, va contribui amăsurat stărei sale intelectuale și materiale la înființarea și prosperarea noului nostru despărțământ.

Frații preoți sunt respectuos rugați, să comunice conținutul acestei scrisori inteliginței, învățătorinței și poporului din comunele Domniilor Sale, ca apoi la termenul fixat mai sus să convenim cât mai mulți arătând că:

„VIRTUS ROMANA REDIVIVA”

Cu deosebită stimă și iubire frătească:

Șomcuta-mare la 15 Nov. 1912.

Ioan Serbu,

par. protopop al Șomcutei-mari.

Despărțământul Boroșineu al „Astrei”.

Adunarea de organizare.

CONVOCARE.

Din încredințarea onoratului comitet central al „Asociațiunei pentru literatura română și cultura poporului român” invitat pe toți acei Români locuitori pe teritoriul cercurilor administrative (pretoriale) Boroșineu, Boroșsebis și Târnova, cari se interesează de înaintarea în cultură a poporului român și de literatura română, ca să participe și să-și dea concursul la organizarea despărțământului contemplant, al Boroșineului, la care are să aparțină și cercul Boroșsebeșului precum — până la alte dispoziții — și cercul Târnovei, luând cu toți parte la

adunarea constituantă

a despărțământului Boroșineu care se va ține la Joi, în 21 Noembrie (8 Noembrie) 1912 ziua serb. Arch. Mihail și Gavril orele 3 și jum. p. m. la Boroșineu în sala hotelului Genat cu următoarea

ORDINE DE ZI:

1. Constituirea ad hoc.
2. Inscrierea membrilor noi.
3. Alegerea directorului despărțământului și a 4 membri în comitetul cercual.
4. Verificarea procesului verbal. Boroșineu, 9 Noembrie (27 Oct.) 1912.

Dr. Ioan Suciu

ca delegat al comitetului central.

Petrecere în Orăștie.

Secția industrială a Reuniunei economice române din Orăștie aranjează în sala „Hotelului Central” Duminecă, în 24 Noembrie n. 1912 la 8 ore seara un concert dat de corul Reuniunii în scop filantropic. După concert urmează dans. Suprasolvirile se vor folosi pentru îmbrăcarea învățăceilor săraci la Crăciun.

Sezătoarea literară-muzicală a institutului teologic-pedagogic din Caransebeș.

În semn de stimă și înțelegere a activității marilor înaintași, cari ne-au lăsat mari moșteniri de avânt și rosturi sociale, tinerimea institutului teologic-pedagogic din Caransebeș a aranjat o sezătoare. Că sezătoarea a avut un ridicat nivel și o tereimică pregătire ne dovedește participarea însaș a P. S. Sale dlui Dr. E. Miron Cristea.

Programul a fost destul de bogat și astiel amintirea lui Tichindeal — căci acestui dascăl i-a fost închinată sezătoarea — a putut avea o plină icoană a gândurilor ce l'a frământat, pe el și pe generația lui. A cântat corul elevilor institutului diecezan un „Imn școlar”, d. I. Imbroane, teolog c. III, a ținut o conferință despre „Dimi-

trie Tichindeal”, d. Răduțiu ped. c. IV a cântat solo „Destinul”, pedagogul c. IV d. Scopon declamat poezia „Doina lui Coșbuc, iar d. Conciatu teolog c. IV. a declamat „Sentințele române” a lui V. Alecsandri.

Aceasta a fost prima sezătoare. Și după ce ceput greu se pot aștepta altele mai bogate și mai timbrate de nimbui culturii naționale.

Convocare.

Adunarea generală a „Reuniunei femeilor române din Abrud-Abrud-sat și Iur”, avem onoarea o convoca, pe 1 Dec. n. a. c., la ceasurile 2 p. m., în localul școlii de fete a Reuniunei, în la ordinea de zi următorul program:

1. Deschiderea adunării.
2. Raportul despre activitatea comitetului.
3. Raportul casarului.
4. Alegerea unei comisii pentru cenzurarea poartelor de sub p. 2 și 3.
5. Alegerea comisii pentru încasarea taxelor de membri vechi și noi.
6. Raportul comisiiunilor exmisse.
7. Eventuale propuneri.
8. Intregirea comitetului, prin alegerea a 2 membre și al unui bărbat încredințat.
9. Alegerea comisiiunilor pentru verificarea procesului verbal al adunării.
10. Închiderea adunării.

Din ședința comitetului Reuniunei, ținută la 6 Nov. c. Ana Filip, prezidentă. Iosif Gombos secretar.

Ultima oră

Sedința plenară a delegațiunii ungar.

Budapesta. — Delegațiunea ungară a jăzazi înainte de amiazi la orele 10 și jum. o ședință plenară sub președinția contelui Aug. Tichy. Dintre ministrii au luat parte la ședință contele Berchtold și prim-ministrul Lukács. D. putatul Nagy accentuiază că politica ministerului de externe congruiază perfect cu politica delegațiunilor. Are deplină încredere că în nașhia va ști să-și apere interesele în Balcani se bucură că autonomiei Albaniei i-se dă alinaș dinea cuvenită. Constată cu regret că în țara pul din urmă au intervenit noi complicații în desfășurarea evenimentelor din Balcani, prin încălcarea celor mai elementare drepturi internaționale din partea unuia dintre statele balcanice. Propune ca delegațiunea să exprime în credere ministrului de externe, contelui Berchtold. — Vorhesc apoi delegații Láng și Nagy.

Impotriva României.

Sofia. — În cercurile din jurul guvernului bulgar tot mai des se aud atacuri împotriva României. Se accentuiază că, dacă România învoit să iee asupra sa riscurile unui război cu canice aliante. Pretenția României, ca hotărâri ei să fie rectificate dela Silistra până la Balcani nu se poate împlini, pentrucă Bulgaria ar pier 4 orașe însemnate: Rusciucul, Silistria, Varna și Ciumen. Bulgaria a fost învoită înainte de război a-i ceda României rectificarea graniței și înțelesul tratatului dela Berlin, dar Rusia te deauna o împiedecat-o.

Soarta Saloncului.

Constantinopol. — Poarta sfătuită de ambasadorul austro-ungar s'a învoit numai ca Grecii să ocupe Saloncul fără nici o rezistență din partea Turcilor. Austro-Ungaria a asigurat Poarta că Grecii vor ținea ocupat Saloncul numai scurt timp, dar Grecii au predat ca Saloncul Bulgarilor și Turcia ar dori că pă

Dr. Balázs Emil

Institut pentru consultațiuni medicale,
Timișoara-centru, Palatul Dauerbach

Operează și vindecă boli de piele și sexuale cu razele Röntgen. Operarea polipilor și a formațiuni cu aceleași raze. Electroliză Metode electrice de vindecare. Massage electrice. Vindecarea bolilor de beșică prin electricitate. (11a 46-1)

Consultațiuni pentru operare și boli de piele dela 8—9 ore a. m. și dela 2—5 p.

Celor din provincie cărora es recere îngrijire mai îndelungată, le stă la dispoziție camere confortate și

la încheierea păcii Salonicul să ajungă în administrația Austro-Ungariei.

Fruntași Albanezi în Viena.

Viena. — Azi au sosit la Viena fruntașii triburilor albaneze, urde vor ține în zilele proxime o conferință de mare importanță. Aci așteaptă să le sosească plenipotența formală, ca apoi ca reprezentanți oficiali ai albanezilor să intre în relații cu marile puteri interesate. Fruntașii cer necondiționat autonomie pentru Albania după unii în formă de regat iar după alții în formă de principat. Hotărâre referitor la aceasta încă nu s'a luat, dar se vorbește de principele Carol Urah, care e înrudit cu regele de Württemberg precum și despre aceea ca în fruntea Albaniei să fie pus un principe care e înrudit cu familia de Habsburg.

Mahmud Muktar Pașa rănit.

Constantinopol. — Un ziarist l-a vizitat pe comandantul Mahmud Muktar Pașa, care zace rănit în spitalul improvizat în palatul ambasadei germane. Mahmud Muktar a fost nimerit de 3 gloanțe de pușcă. Despre rănirea lui se spun următoarele: Ieri după o luptă victorioasă însoțit de generalii săi a plecat în o expediție de recunoaștere a terenului. Turcii au evacuat intenționat un fort pe care Bulgarii l-au ocupat în cursul nopții. Ofițerii turci nu i-a observat pe Bulgari, decât numai după ce s'au aflat în ploaia de gloanțe a Bulgarilor o depărtare numai de 30 metri. Calul comandantului Mahmud Muktar a fost împușcat și mai târziu l-au ajuns irsă și pe el gloanțele. Un soldat turc rănit l-a luat în spate și astfel i-a scăpat viața. Patru zile turcești i-a alungat mai târziu pe bulgari din fort.

Aviz

Avizăm abonații noștri că expediția ziarului „Românul” am transformat-o și în viitor loaia se va trimite după sistemul nou folosit și la folie mari din Budapesta și străinătate.

Deoarece aceasta transformare a reclamat o muncă uriașă și credem că s'au strecurat și unele greșeli la adrese, rugăm abonații cari nu primesc ziarul, sau primesc greșit să binevoiască a ne aviza despre aceasta ca să putem îndrepta momentan greșala comunicându-ne totodată și adresa completă la care trebuie să se expedize ziarul.

Adm. ziarului „Românul”.

ECONOMIE.

Bursa de cereale.

Cursul azi la ora 12 și jum.

Budapesta, 15 Noembrie.

Grân pe Aprilie	12.04
Săcară	10.53
Porumb (Cucuruz) pe Mai	7.93
Ovăs pe Aprilie	10.93

Băncile populare și cooperatiunile sătești în România.

III.

Organizațiunea actuală.

În articolul nostru precedent am început să schițăm actuala organizațiune a băncilor populare și în special a acelor cari lucrează cu casa centrală. Am văzut că legiuitorul a avut grija să ia o serie de măsuri cari să *preîntâmpine* pe de o parte neajunsurile ce ar putea urma din cauza neexperienței țărănilor pe de altă parte să împiedece abuzurile cari s'ar ivi dacă acelaș țaran ar putea fi membru la mai multe bănci populare în acelaș timp. Astfel se explică faptul că fiecare țaran, care a intrat în legătura băncilor populare, este membru la banca din satul său, iar nici de cum și membru la o bancă dintr'un sat învecinat sau chiar dintr'un alt județ.

Măsurile acestea s'au dovedit foarte utile și acestei prevederi a legiuitorului i se datorește în mare parte prosperarea neturburată a băncilor populare prin absența procesurilor de tot soiul cari s'ar fi iscat dacă legiuitorul ar fi omis aceste măsuri de siguranță.

Prin urmare, conform articolelor citate în articolul nostru trecut și conform alineatului e din articolul 7 al statutului tip acelaș țaran nu poate fi membru la mai multe bănci populare și își *pierde* calitatea de membru al unei bănci dacă s'a înscris membru la o altă bancă populară.

Nu vom mai cita, din statutul tip, decât acele articole cari *nu se pot notifica și nici eluda* fiindcă au fost *expres* prevăzute de le-

giuitor în interesul bunului mers al băncilor populare.

Foarte importantă și necesară este măsura ce o găsim formulată prin art. 39, conform căruia nu se pot acorda împrumuturi *decât locuitorilor țărani din comuna reședință a băncii populare* respective sau dintr'o comună vecină expres prevăzută și numită prin statutul de întemeiere, conform articolului 5 din statutul tip. Această măsură împiedecă neajunsurile ce s'ar ivi dacă s'ar acorda împrumuturi la țărani din comune *îndepărtate*, unde încasările și în general transacțiunile și operațiunile de tot felul s'ar face mult mai anevoioie iar *creditul ar întâmpina mult mai multe riscuri*. Știm apoi cât de anevoioasă este comunicațiunea între sate, mai ales *la munte*, mai ales *iarna* și cu deosebire între comunele rurale cari nu sunt legate prin drumuri destul de practicabile.

O altă măsură importantă o găsim cuprinsă în art. 40 din statutul tip, cu privire la *dobânda* ce vor percepe, la împrumuturile acordate, băncile populare. Articolul sus citat, prevăzut deasemenea în mod expres de legiuitor, spune că adunarea generală *fixează în fiecare an maximul dobânzei* ce se va percepe de banca populară atât dela membrii (societari) cât și dela nesocietarii cari au obținut împrumuturi. Această dobândă maximă nu poate trece, *pentru societari*, cu 2 procente peste scontul luat de casa centrală. *Dela nesocietari*, cari nu se vor bucura de acest privilegiu, se poate lua în 2 proc. pe an în plus.

În orice caz însă dobânda nu va putea trece peste 10% pe an pentru societari și peste 12% pentru nesocietarii cărora li s'au acordat împrumuturi.

Vedem cât de *prevăzător* a fost și aici legiuitorul, care nu-și ascunde de fel *tendința nobilă de a proteja pe țărani contra exploatarei!* Căci este evident că acest articol din legea băncilor populare a fost expres prevăzută spre a împiedeca *uzura* care bântuia înainte la țară. Ce binefacere, acum, pentru țărani noștri români, a căror soartă trebuie să ne fie scumpă și a căror bunăstare trebuie să ne bucure, că *pot face împrumuturi în condi-*

ROMÂNUL ZIARULUI „ROMÂNUL”

NICOLAE GOGOL

Suflete moarte

(ROMÂN)

Trad. de Senior

(7)

— Urmas —

— Naveți decât să-l întrebați: tot ce văd, e că s'a născut agronom, așa că el nu face nimic la întâmplare, și, nepretinzând dela pământ decât ceea ce d'el de bună voie obține dela el tot ce-i cere. El cunoaște natura terenurilor, dar astăzi puțin: el consideră cu luare aminte vecinătatea fiecărui teren; orice lucru la el trebuie să slujească pentru un scop dublu și triplu. În orice loc, tăcerea pădurilor este un lucru foarte important în sine însuși; la el pădurea servește câmpul, pădurea și comunică umezoula unde trebuie și frunzișul uscat unde trebuie, și poartă umbra unde trebuie și protejează împotriva uraganelor părțile pe cari trebuiesc protejate. Țara se plângă de secetă, iar el nu suferă de ea de fel, se plânge lumea de foamete... în jurul lui sunt recolta superbe. Îmi pare rău că sunt atât de puțin versat în obiectul acesta încât nici nu știu să vorbesc despre el. El are secretul pământului. Ce să vă mai spun! e până într'atâta că trece drept vrăjitor. Veți vedea, veți vedea multe lucruri așezate chiar... firește nici a suta parte din ceea ce

văd eu pot să văd zilnic... Dar toate acestea nu împiedecă ea să mă plietisească.

— Ah, iată în adevăr un om ciudat cu plietiseala lui, gândi Cieikof; un om foarte tânăr, cum aș zice?... superficial, care... care nu știe să povestească lucrurile în detaliu, care nu vorbește decât din plietiseală și se plietisește vorbind; așa dori să știu totul în amănunte... Zău, iată că ard de nerăbdare”.

În cele din urmă se descoperi un sat, un sat enorm, un sat care făcea efectul unui oraș, prin efectul pitoresc al locuințelor construite pe trei înălțimi dominate de un acelaș număr de biserici, și încins de toate părțile de șire de fân și de grămezi de snopi.

„În adevăr, își zise Cieikof: se vede bine că aici a locuiește un stăpân harnic”.

Colibele erau de bună și solidă construcțiune, străzile largi; drumul, svântat, neted, ținut într'o stare perfectă; precum și toate căruțele oprite înaintea porților.

Trecu un țaran, el avea o expresie de fizionomie plină de inteligență. Dobitoacele erau îndeosebi frumoase, și nu era până și la rămătorul din localitate care să nu fi avut nu știu ce aer deosebit, cum am zice un rămător distins și de mare casă.

Acolo, fără îndoială, trăsesse țărani aceia cari, cum zice cântecul, sapă banii cu târnăcopul și-i amestecă cu lepata. Nu erau, e drept, nici parcuri a la Anglia, nici livezi artificiale, nici foișoare ușoare, nici poduri elegante... dar era cu neputință să nu admiri o lungă și largă perspec-

tivă de hambare, de magazine, de case de muncitori de tot felul intrupându-se până la casa boieresească, după care era ușor de remarcat că boierul purta un interes drept la muncii și voia să vadă ce se face în jurul ei. Se ridica chiar deasupra acoperișului stăpânului un fel de turn de geamuri de unde se desvelia înaintea ochilor țarului depărtare de cincisprezece ori șaisprezece vește împrejur, belvedere destinat nu la împodobirea casei și la desfătarea vizitatorilor, a copiilor și a servitorilor, ci la supraveghierea muncii câmpurilor, spre toate punctele orientului; scur era un adevărat observator agronomic.

Cei doi călători ai noștri, la coborârea din calească, văzură venind la ei doi servitori de ghicțați, cari nu semănau din nici un punct de vedere cu greoiul și ametețul nostru de Petrușcă. Ei i nu erau în haine franțuzești; purtau tunici căzăcești de postav albastru din localitate, în talia se desemma sub aspectul unei cingători de postav albastru turcesc.

Stăpâna casei alergă însăși înaintea oaspiților. Ea era frumoasă ca o zi de Iulie. Avea toate trăsăturile lui Platonof, toate; dar cu aceeaș diferență totuși, că în locul comolenței obocitoare a fratelui său, ea era trează, comunicativă veselă și dragălașă.

„Bună ziua, frate; ah! cât îmi pare de bine că te văd! Constantin nu-i acasă, dar n'are întârzie mult.

— Dar unde este el?

(Va urma).

fiuni din cele mai avantajoase!... Acesta este un pas mare spre definitiva emancipare economică a țărănimii noastre după care va urma, fără îndoială și cu toate pedicile puse de străini, dușmanii neamului, și emanciparea culturală și politică a clasei noastre țărănești care este talpa țării și speranța națiunii întregi!

Referindu-ne tot la articolul 40, sus citat, vedem că legiuitorul nu numai că a preîntâmpinat uzura dar a introdus și o diferențiere foarte justă între drepturile societărilor și ale nesocietărilor. Eu cred că este foarte just ca societarii să fie întru câțiva privilegiați obținând împrumuturi în condițiuni mai ușoare decât nesocietarii. Căci la urma urmei societarii susțin bancă populară și tot ei trebuie să aibă avantajele mai mari.

Trecem la un alt articol (alineatul 2 din articolul 44), prevăzut de asemenea în mod expres de legiuitor. El dispune ca în cazul când împrumutul ar voi să-și plătească datoria integral sau în parte înainte de termenul stipulat (scadența) dobânda nu se va plăti decât pentru partea din capital care rămâne împrumutată și numai pentru timpul cât rămâne în mâinile împrumutatului. Vedem că acest articol legiuitorul a voit să scutească pe țăranul debitor de a plăti dobândă atunci când își achită datoria înainte de scadență. Dobânzile percepute vor fi totdeauna în proporțiune cu timpul în care suma împrumutată se află în mâinile (și deci la dispoziția și în uzul) țăranului debitor. Încă o măsură justă menită a favoriza creditul acordat țăranilor sătești.

În articolul nostru viitor vom termina cercetările noastre cu privire la organizațiunea actuală a băncilor populare din țară, ca apoi să trecem la examinarea situației cooperativei sătești.

Paris, 16 Noembrie.

Mircea R. Șirleanu.

Situația financiară.

Cu toate știrile mai liniștitoare ce sosesc din Balcani despre încercarea tratativilor directe între Turcia și Balcani de a înceta ostilitățile și cu toate că conflictul austro-sârb încă a intrat într-un stadiu mai favorabil păcii generale, în situația financiară internațională abia se simte o ameliorare. Ameliorarea aceasta este numai mai mult de formă, întrucât mișcarea la bursele mari europene a devenit ceva mai vie.

De altă parte situația băncilor mari de emisiune nu pare a fi mai favorabilă ca mai înainte, excepțiune făcând Banca Angliei a cărei situație s'a îmbunătățit întrucâtva prin cumpărarea unei cantități însemnate de aur pe la începutul săptămânei acesteia. De asemenea și banca de emisiune a Franței arată o schimbare spre bine. Din contră situația la Berlin este mai puțin favorabilă și Banca imperială germană și-a ridicat alaltăeri etalonul oficial cu 1% întreg lela 5 la 6% și lombardul dela 6—7%. Acestei urcări i-a urmat a doua zi adecă ieri urcarea etalonului oficial și la banca austro-ungară dela 5 $\frac{1}{2}$ la 6%. Din aceasta se poate deduce că situația financiară internă nu s'a îmbunătățit, că oferte străine de bani nu sunt și că tot banca țării este aceea, care e chemată să satisfacă toate cererile mai mari de bani din țară.

Discontul privat este la Viena 5 $\frac{1}{10}$ %—5 $\frac{1}{2}$ %, la Berlin 5% la Londra 4 $\frac{1}{10}$ %.

Recordul de bilete de bancă, sub dare, în circulațiune, la banca austro-ungară. Banca noastră de emisiune avea la 31 Octombrie c., în circulațiune 424.5 mil. coroane bilete supuse la dare, sumă, la care nu s'a mai ajuns nici când până acum. Este o dovadă, aceasta, de măsura deosebit de întinsă, în care s'a apelat la sprijinul băncii austro-ungare în aceste momente critice.

În anul trecut, la 31 Octombrie circulațiunea de bilete sub dare era de 340.9 mil., deci cu 83.4 mai mică.

Încordarea cea mai mare în emisiunea de bilete de bancă a cauzat-o urcarea neobișnuită a lombardului, și reducerea tot așa de însemnată a contului „giro”, arătând lombardul o creștere de 72.9 mil., iar contul giro o reducere de 112.2 mil. numai pentru trebuințele de ultimo.

Sarcinile ipotecare în Ungaria. După prof. universitar din Pesta, Dr. Fellner Frigyes, în 1903 erau următoarele datorii întabulate pe moșiile din Ungaria:

pe moșii pitice	189 milioane cor.
„ „ mici	706 milioane cor.
„ „ mijlocii	820 milioane cor.
„ „ mari	565 milioane cor.
Total	2.280 milioane cor.

În acelaș timp valoarea întregului pământ al Ungariei a prețuit-o în 15,717.722.341 cor., adecă 230 coroane de jugăr, bun cu rău laolaltă.

Până astăzi, valoarea pământului a crescut binisor, dar datoriile au crescut și mai stranic, mai ales că multe se fac fără întabulare.

Întreg cuprinsul Ungariei are o întindere de 322,210 kilometri pătrați sau 32,221,000 hectare.

„R. E.”

Bibliografie.

Valoroasele cărți ale savantului canonic † Dr. Augustin Bunea: Episcopii P. P. Aron și Dionisiu Novacoviciu, sau Istoria Românilor transilvăneni dela 1751 până la 1764, Blaj 1902. Prețul 4 cor. 50 fileri.

Discursuri, Autonomia bisericească. Diverse. Prețul 5 coroane.

Ierarhia românilor din Ardeal și Ungaria 3 coroane.

Mitropolitul Sava Brancovici 1 cor. 50 fileri.

Amintirea lui T. Cipariu 50 fileri.

Se află de vânzare la d-nul Iacob Domșa din Blaj, pe lângă prețurile arătate.

Având în vedere primejdia care amenință biserica unită pe urma autonomiei catolice, care este aproape de îmfăptuire, precum și cunoștințele foarte necesare pentru zilele de azi, cari le câștigăm din cetirea acestor cărți prețioase, recomandăm tuturor intelectualilor noștri procurarea lor.

A apărut:

„Noua Revistă Română” de sub direcțiunea dlui C. Rădulescu-Motru cu următorul cuprins: Noutăți: Un factor puternic... regăsit: forța morală. — O academie comercială. Actuale: A. D. Xenopol: Răsboiul din Balcani. Vanco Gheorghieff deputat în Sobranie: România și Bulgaria. Dr. I. Duscian: Guvernul de colaborare. Cronica literară: Ion Trivale: Discursurile politice ale lui Nicolae Filipescu. Literatură: Riria: În cumpănă II, III (versuri). Adrian Maniu: Nocturnă. D. Iacobescu: Scheletul plagar (versuri după Charles Baudelaire). Cronica teatrală: Lazăr Cosma: „Fedora” de Victorien Sardou. — „Visul lui Ali” de Mircea Demetriad. Discuții: N. Davidescu: Variații împrejurul dlui Chendi. Însemnări: Rolul social al ofiterimii. — Woodrow Wilson. — Franz Funck Brentano. — Max Reinhardt. Revista revistelor: Simbolul. — Reforma Alimentară. — Argus. — Ilustrațiunea Națională. — Teatrul. — Memeno.

„Cosinzeana” revistă literară ilustrată săptămânală Nr. 46—1912, are următorul cuprins: Al. Ciura: † Octavian Smigelschi, articol. Ion Al. George: Foebus, poezie. Liviu Marian: Poeme

în proză. Georges d'Esparbès: Husarul, nuvelă, trad. I. U. Soricu: Doină nouă, poezie. T. L. Blaga: Expoziție de cinematografe, articol. A. Fogazzaro—D. Tomescu: Misterul poetului, roman. Radu Mărgean: Strofe, poezie. Flori de-oz: S. B.: Pribegii. R. M.: Rostul împărțelii. (*): O lege folositoare. (*): Clubul patrupedelor. Cărți primite la redacție. Ilustrații.

„Cultura creștină” revista profesorilor de teologie din Blaj, Nr. 17 are următorul cuprins: Redacția: Un nou cuvânt al Romei. Raphael Scapimelli: Scrisoare către episcopii catolici ai Ungariei. Zenove Păclisan: Locuit-au Români în Ardeal pe timpul venirii Ungurilor? (Nu răspuns dlui Karácsenyi). Dr. Alexandru Rusu: În jurul libertății de gândire. Simeon Zeihan: Ceva despre pomenile noastre după morți. Cronică: George Barițiu despre edarea sf. Scriiturii (str.); Mișcare antialcoolică (sr.); Starea învățământului religios la Bulgari (an.); „Association Catholique de la Jennesse Catholique” (an.) Cărți și reviste: „Fahne Mariens” (an.); „Roma e L'Oriente” (an.); „Luceafărul” (Redacția). Telefon.

Au apărut următoarele prețioase studii ale dlui N. Zaharia (București, Calea Griviței 25; depozit general la Librăria Socec):

1. Psihologia oamenilor mari. Genialitatea. — Inspirația. — Fericirea. — Timiditatea. — Valoarea morală. — Atitudinea în fața morții. — Sinuciderea. — Pesimismul lui Traian Demetrescu. — Amorul dintre George Sand și Alfred de Musset. — Amorul lui Spencer și al lui Ibsen. — Mizantropia lui Schopenhauer. — Celebritatea. — Prețul 2 lei. Volumul are 288 de pagini.

2. Tipuri sociale. Intrigantul. — Arivistul politic. — Nihilistul intelectual. — Arivistul literar. — Funcționarul arivist. Un volum, 1 leu 50 bani; ediție de lux, 2,50.

3. Mihail Eminescu. Viața lui. — Nebunia. — Temperamentul și caracterul. — Pesimismul. — Valoarea morală. — Zâmbetul lui. — Viața sentimentală. — Cum concepea amorul. — Inteligența și imaginația. — Geniul său poetic. — Romanul „Geniu pustiu”. — Nuvelele lui. — Personalitatea sa artistică. — Vederile lui politice. — Eminescu ca om și literat. — Bibliografia scrierilor lui Eminescu, despre Eminescu și despre Veronica Micle. 1 vol. de 358 pagini, 3 lei; Ediție de lux, 4 lei.

4. Studii Psihologice. Remușcarea. — Remușcarea în dramele lui Shakespeare. — Dezolarea. — Consolarea. — Calomnia și îngușirea. Prețul 1 leu; Ediție de lux, 1,50.

Recomandăm cu căldură publicului românesc aceste studii de mare valoare pentru intelectualitatea neamului nostru. D-sa mai are și alte studii apărute în anii trecuți ca: Prica de moarte, Psihologia prostului „Cuceritorul de inimă” etc.

POȘTA REDACȚIEI.

„Un membru”. Timișoara. Am primit și un alt raport, de senz — tocmai contrar. Nu putem angajarea într-o chestiune nelămurită deplin nici acolo a dv. S'ar naște lungi discuții pline de personalități.

„Invingătorul”. În viitor nu mai putem publica atât de întârziate.

Redactor responsabil: Constantin Savu.

LIBRĂRIA ROMĂNEASCĂ

„LUCEAFĂRUL”

IONESCU & PEREANU, BUCUREȘTI
CALEA VICTORIEI 116, ALĂTURI DE BISERICA-ALBĂ.
Roagă pe toți românii cari vin în capitala Regatului a o cerceta, găsină tot ce le trebuie mai ieftin ca ori undă, reviste și foi românești din țară și peste hotare. (no 510—5)

Caut un soritor

ca practică bună pentru aplicare momentană.

Dr. Gavril Cosma,
advocat Beiuș (Belényes).

(Co 580-8)

Anunț.

Se vinde

o moară cu 2 petri „36”

mănată cu benzin, scărmanătoare de lână și peptenuși, pină pentru sămânță, toate sub un coperiș, teascul și tigaia deosebit sub alt coperiș. Toate acestea în lucrare ori și când se pot vedea în comuna Valcelele-bune (Ióvalcsel—Hátszegi járás), care are la 1050 suflete. În depărtare de 1/4 oară la comuna Vâlcelele-rele (Pokolvalcsel) cu 800 suflete, fără moară, care asemenea aici macină, ambele comune locuite de români. Tot sub un acoperiș cu moară se află 2 odăi pentru locuit, curte și grădină de 1/2 jughâr. În apropiere se află o grădină în care se află 6000 vițe de viie de 2 și 3 ani și la 1000 de pomi, în mărime cam 5 jughere.

Afară de acestea este în câmp un plan de 4 jughere arător. Locul și comuna e foarte acomodată pentru deschiderea unei bolte și trafic.

Informațiuni se capătă la ALBERT ELEK, Obrettye, care stă la dispoziție cu trăsura la gara Magyar-Brettye (Piski-petersonyi vonal, Hunyad m.)

Tot acolo se află de vândut o imblătitoare cu motor de benzin de 10 puteri și una cu motor de oleiu brut 12 h. p. elevator și imblătitoare de trifoi. (A 583-3)

Prăvălia românească

de coloniale și delicatose a lui

George Ștefu

din Arad, strada Deák

Ferenc 7. (în față cu „Li-

brăria diecezană”) are

Telefon pentru oraș și provincă:
Nr. 881.

(Se 549-10)

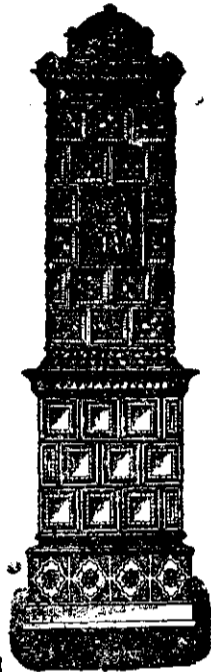
Manuale folosite și noi

pentru toate institutele de învățământ precum și hârtie și revizite de scris se capătă cu prețuri ieftine la librăria Pichler Sándor, Arad Piața Libertății (Szabadság-tér) nr. 1. (Pi 307-100)

KISS JÁNOS

fabricant de cuptoare și magazin de cuptoare de lut

Alba-Iulia (Gyulafehérvár)

Recomandă on. public din loc și jur magazinul lui bogat asortat cu *cuptoare de olane și maiolică, sigure de foc, în stil modern și în diferite culori, cu aparat de fert în grabă, 25% economie în material de încălzit.* — Pregătește, reparaază și clădește *căminuri și vetre de fier.* Comandele din provincie se execută grabnic, punctual și cu prețuri convenabile, pe lângă garanția de 2 ani.

□ □

Ki 122-60

D. CEPENARIU

croitor pentru domni

Bistrița str. Lemnelor 41.

Magazin permanent de specialități de **materii veritabile engleze**, cari satisfac și gusturile celor mai moderne.

Haine și pardesii

pentru domni după croiul cel :: mai nou ::

Ce 193-30

Kratochvill Ágoston

turnătorie de lucrări de artă și firme
Budapesta, VII., Gserhát-u. nr. 22.

Fond. în 1899. Telefon: 28-35.
N-rul casei de păstrare poștală reg. nng. 15545.
(Notă Clearing).

Table de firmă vârsate din bronz și zine pentru oficii, medeci, avocați, ingineri, arhitecți, execută frumoși și moderni. Cea mai mare fabrică în bransa aceasta în Ungaria.

Prețuri de fabrică.

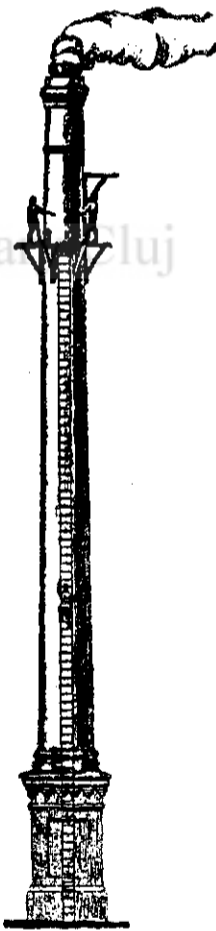
Correspondență în limbile maghiară și germană
(Ka 148-30)

Construirea și repararea hornurilor pentru fabrici

execută fără conturbarea lucrului fabricii

Gussenbauer L. și fiul

BUDAPEST, VI., Rózsa-u. nr. 80.

Cea mai veche și mai renumită instituție. Construește **pereți** pentru cazane, cuptoare pentru orice ram industrial și totfelul de **turle** pentru apă. Până acum am executat peste 3000 de clădiri, între cari pe seama fabricii de electricitate din Viena, cea mai mare în Europa, am zidit în pereți locomobile de 90.000 HP. cu suprafață de 24.000 m², 128 ciururi ambulante, precum și 4 dintre cele mai mari hornuri ale acestei fabricii, cu un diametru de 45 m.

Prospecte și catalog ilustrat se trimit gratis.

(Gu 339-15)

Prima calitate

Mașini de cusut „Singer” calitate bună pentru femei cu 60 K. (karikahajós) tot pentru femei 84 K., centralbobin 94 K., cu 5 cutii din oricare soi 110 K., cu luntre scufundătoare (sülyesztő karikahajós) — centralbobin fără sunet, artistic lucrate, un adevărat d-cor pentru casă cu

130 cor. precum și bieielele cu 104 cor. pe lângă garanție de 5 ani — liferează:

KRAUSZ HENRIK

Budapest, IV., Veres Pálné-u. 40

Revânzătorilor le dau rabat. — Catalog la cerere trimis gratis și franco.

Prima fabrică pentru lipit și tălat cu autogen.

Körmendy Ferencz és Tsa

BUDAPESTA, IX. Üllői út 117 szám.

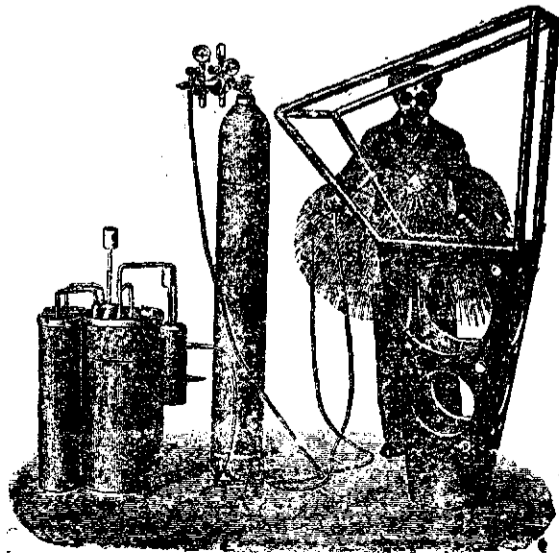
Telefon 20-59.)

Invenție ungurească, brevet propriu!

Pistolul cu pocnește! Pistolul nu se încălzește!

Specialități pentru aranjarea lipirei autogen.

Primește spre lipire orice obiecte de fier și metal, precum și cazane, apoi execută recitoare de apă, boilere și corpuri recitoare.

(Ko 169-120)

Nr. 116-120)

Gustați
Berea **SLEPING-car**
din fabrica „Bragadiru“.

In contra tusei, răgușelei și ca-
tarului nu e nimic mai buu decât
= **Bomboanele Réthy.** =

La cumpărare să grijim cerind anume fa-
bricatele Réthy, deoarece sunt emul-
tații nereușite. — Originalul are pe cutie
cuvântul »RÉTHY«. — O cutie 60 lil. O cutie
mare 1 cor. Se capătă în ori-ce prăvălie.
Se primiți numai cele cu marca »RÉTHY«.
(Go 581-6)

In atențiunea dlor vânători!

brașsa mea, în mod in excepțional și prompt,
cu prețuri moderate.

VÖRÖS MÁTYÁS

preparator și fabricant de instrumente de fizică.
Szeged, Petőfi-sugárut nr. 55.

Vo 286-30

ILIE BURĂ

lăcătuș artistic și pentru zidiri,
BISERICA-ALBĂ Str. Orșova Nr. 4 (casa proprie).

(Bu 110-60)

Primește ori-ce lucrări de bransa aceasta
precum: strângerea cu fer a zidurilor, pre-
gătirea de porți și garduri de fier, bal-
coane, trepti, îngrădiri de morminte, cămine
și cuptoare etc. executate artistic și prompt.
Primește totodată spre efectuare totfelul de
reparaturi atingătoare în bransa aceasta
pe lângă prețuri ieftine și serviciu punctual.

KUN ENDRE,

atelier cu mașini electrice pentru
ascuțire artistică și homoru.

(Ku 39-60) **SZATMÁR,**
casa-L.évay, via-à-vis
de Tribunal.

Se recoman. pentru pre-
gătirea și ascuțirea oricărui
soi de cuțite, ca cuțite pen-
tru căsăpie și bucătărie, pen-
tru masă și bricege, unelte
pentru ciobotari și cojocari
precum și ascuțirea bricelor
pre lângă prețuri convena-
bile și execuție ireproșabilă.

La trimiterea a 6 brice barbierilor
se cotase taxa anual pentru 5.

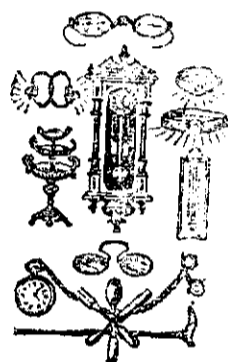

MANDEL ZSIGA

orologier gluvaeriu-optic

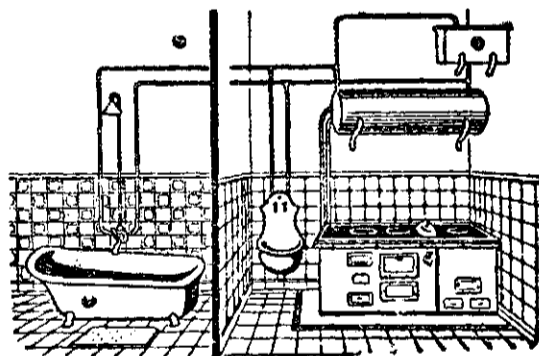
DÉS-FÖTÉR

Sueursala **Gyulafehérvár**

Cel mai mare depozit
de tot felul de ciornice
de aur și argint precum
și ciornice de metal
și nickel. Articli de ar-
gint de China Berndor-
fer Cristofle și tacămuri
de argint. Ochelari și
zwickeri de Rathenow.
Articole optice de aur
și argint Gramophone
și plăci. — Reparaturi
solide și ieftine. Ser-
viciu conștiincios. Prețuri moderate.

(Ma 182-30)

Bruno Widlasch,

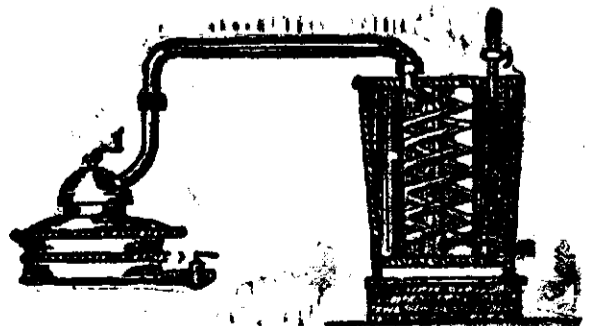
lăcătușerie artistică pen-
tru mașinării și zidiri. —
Atelier special de instala-
țiuni pt. lumină electrică,
apaduct, aranjamente pt.
băi, canalizări și closete.

SIBIU, Fingerlingsgasse N. 3.

Oferă cele mai solide lucrări: porți de fier, trepte (scări), balustrade și îngră-
diri de morminte după desenul sau după planul propriu; cuptoare și cazane, mon-
tări și transmisiuni pentru orice fel de mașini. Aranjări complete de closete pentru
canalele din oraș. Instalări de băi, apaducte și canalizări. Depozit de fântâni de apă
(construcții proprii), cari s'au adeverit de cele mai bune până acum. Closete patent scutite
de îngheț, montate gata, cari în cursul iernii trecute n'au înghețat în liber nici la un ger de
28 grade, liferez cu garanție pe 5 ani. (Vi 159-60)

Cea mai perfectă executare de instalări de lumină electrică, telefoane
telegrafe. Vânzare de cazane de aramă și țincuire. — Proiecte și planuri gratuite și prompt.

CAZANE pentru fierberea rachiiului

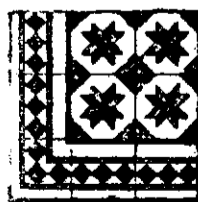
Aranjamente
pentru fabrici de
SPIRIT.

MAȘINI pentru stre-
curatul vinului și pen-
tru opărirea vaselor.

Prețuri moderate!
Condiții favorabile
de plătire!

MAGYAR RÉZMŰÁRUHAZ, RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
Ujpest, Strada Gyár nr. 15. (Ma 164-30)

(Ma 131-60)

Mandler János

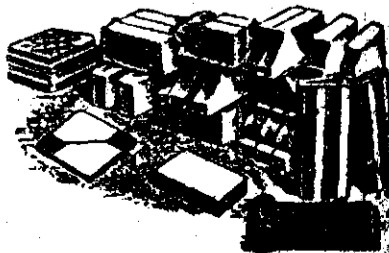
întreprindere de beton, placi artice
sciale și teracotă

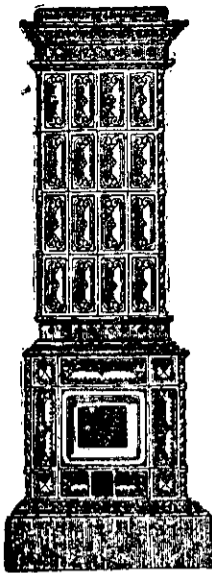
SZEGED, strada Bihari nr. 1.

Primește spre executare totfelul de
lucrări în bransa lui, și anume: te-
racotă, canalizare, betonare, conducte

de țevi de lut și ciment, us-
carea pereților umezi, trepte
(scări) de piatră artificială,
pereți, conuri „Babitz“, inele
pentru fântâni, bazeuri,
fântâni arteziane și vâltoare
executate neexcepțional și
cu prețurile cele mai moderate.

Cu prospecte servese gratuit.

Pregătesc (Ma 146—30)
cuptoare de teracotă,
căminuri, vase, glas-
tre, cu prețuri moderate.

Pentru durabilitatea lor garantez. Primesc și repararea cuptoarelor vechi și în provincie. Rugând sprijinul mult onor. public:

Magyar István
 fabricant de căminuri și artic. de lut
 Temesvár-Gyárvaros Kém-utca n-rul 16.

Un milion altoi de viie

din soiurile cele mai distinse pentru vin și masă. — Viță americană cu și fără rădăcină și ochiuri pentru altoi din toate soiurilor se află de vânzare la pepinăria Domnului românesc din Bobâlna lângă Orăștie a cărui proprietar e Dr. Aurel Vlad.

Fiind pepinăria noastră bine îngrijită n'a fost atacată de peronosporă, altoii sunt foarte frumoși și dezvoltăți la perfecție.

Pentru vița liferată din pepinăria noastră, garantăm că soiurile sunt curate după cum sunt notate în catalog.

Fiecare viticultor și proprietar de viie să se adreseze cu toată încrederea pentru altoi de viță trebuincioși la jos semnată administrație fiind sigurat că vor fi serviți conștiințios, solid și prompt.

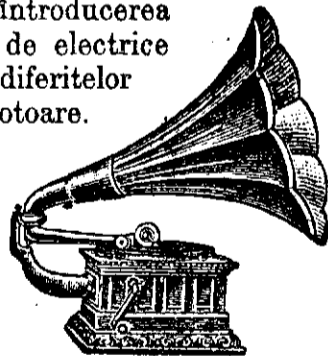
La cerere să trimite gratis și franco catalogul despre altoi de viie cu prețuri și cu îndrumări practice pentru plantarea și lucrarea novelor vii.

Se primesc băieți de români la cursurile practice pentru altoi, de viță. Condițiunile de primire la cerere se vor trimite.

Administrația „Domeniului din Bobâlna“
 (A 539) Bobâlna (u p. Szászváros).

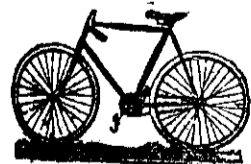
Leitner Sándor mechanic și electrotehnic
 Cluj-Kolozsvár, str. Deák Ferencz nr. 30.

Vinde și repară pe lângă prețuri moderate: *casse de bani, biciclete, mașini de cusut, gramatoane și mașini de scris.* Primește orice muncă de bransă, precum: introducerea soneriilor, a luminii de electrice și a diferitelor motoare.

(Te 56—30)

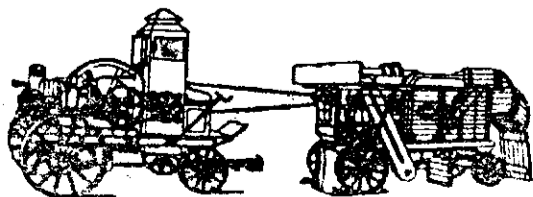
I 192—30

O. Illoviciu

lăcătar artistic de mașini, motoare și edificii
Bistrița-Besztercze.

Execută totfelul de lucrări în bransa zidăriei și lăcătușeriei precum și ferării pentru zidări noi, porți de fier, balcoane, trepte, garduri pentru morminte și mașine de gătit. — Reparează pe lângă garanță orice fel de mașini agricole, motoare, mașini de cusut, biciclete, cumpene — cu prețurile cele mai convenabile. □

Hainele nu se mai strică!
 și nu mai trebuie curățite cu peria dacă le dai spre curățire la Institutul
Văduva Engel Vilmos, în Făgăraș.

Provăzută cu mașini moderne și aranjat pentru curățirea chimică a hainelor, vâpsirea stofelor și curățirea penelor de perini. Pentru curățirea unei îmbrăcăminte de bărbați 3 cor. La comanda dela 10 cor. în sus expediția se face franco.

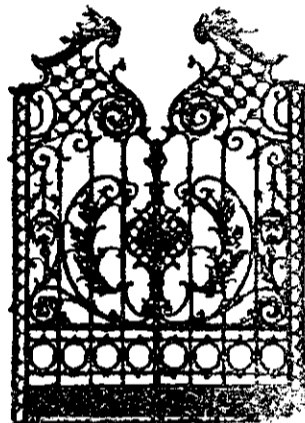
Hainele de bărbați dame, și copii, perdelele, brodariile, stofele mobilelor sau penele de perini. Paltoane de piele se vâpsese în colorii întunecate, durabile și cu garanță. Vâpsirea hainelor de doliu se execută grabnic.

(E 504—)

MAÁR LAJOS és Testvére

fabrică de articlii de lăcătușerie

ORADEA-MARE (Nagyvárad) strada Teleky n-rul 45.

Executam: vetre de fert, uși din fier vărsat, uși pentru cuptoare, țînătoare de clădiri, uși pentru cuptoare de copt, uși pentru căminuri, cuptoare de tinichea.

Catalog de prețuri la dorință se trimite gratis.

(Ma 426—)

LUDOVIC BINDER

GIUVAERGIU, CIASORNICAR ȘI AURAR
 (Membru al Uniunii Horlogere).

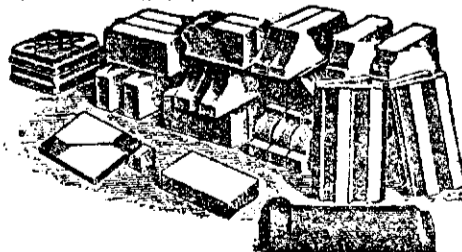
MEDIAȘ (MEDGYES) Markt platz nr. 11.

Mare magazin de: oroloage de Elveția, de aur argint, oțel și nichel, oroloage de părete și cu pendal. Bijuterii fine și articlii de briliante, obiecte de lux veritabile de argint, și argint de China, articlii optici. În marele meu atelier de bijuterii se execută totfelul de bijuterii, și se reparază cu specialitate bijuterii și ciasornice, pe lângă garanță. Prețuri moderate. Serviciu conștiințios.

(Bi 463—30)

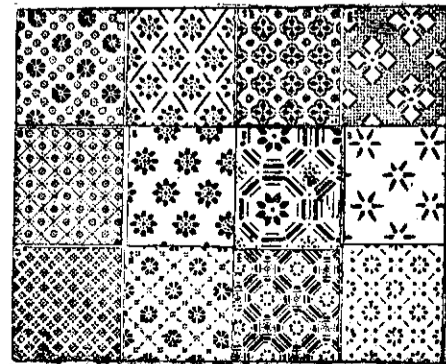
(Bo 423—)

Bozsó Mátyás

fabrică de ciment și întreprindere de zidire
Alba-Iulia (Gyulafehérvár)

Execută: padinentări de terazzo, — granit, — mozaic, — beton, — cheramit și — mozaic: precum și canale de beton și fundamente pentru mașini, lucrări de ciment și beton, iesle, fântâni arteziane și basenuri, poduri etc. cu prețuri moderate; serviciu prompt.

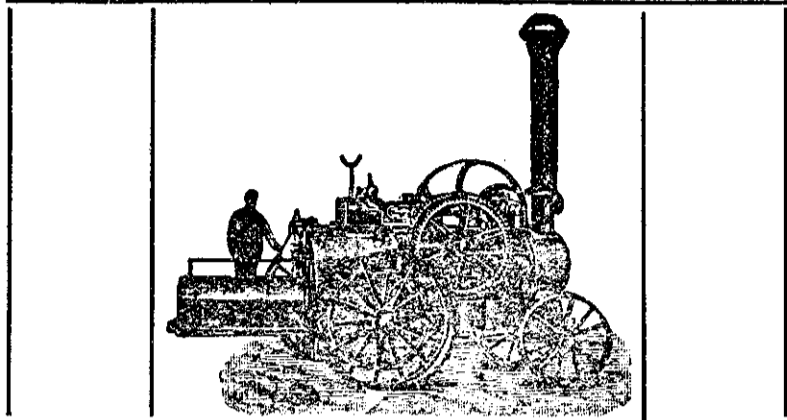

FRĂȚII FRIEDRICH

atelier și deposit de mașini
TEMESVÁR—JÓZSEFVÁROS

Telefon interurban _____ Telefon interurban
BIBOU: 724. ATELIER: 950.

Locomotive automate! Locomotive!

Nu-i așa că v'ați convins că viitorul e al locomobilelor! Folos numai cu acestea se poate avea! Toate locomobilele de aburi se transformă în automate după 3 sisteme și anume: prin transmisiunea pe osie, cel mai nou sistem „RECORD” brevet propriu, prin roți dințate și prin înălțuire. În fabrica noastră de mașini s'au executat până acum 1200 de transformări. Serviciu prompt în branșă.

Pot expedia în orice moment aliaje, osii de oțel, tălpi și toate părțile constructive necesare pentru transformarea în automate a 100 mașini cu aburi, în stare brută sau lucrata gata, pentru 3 sisteme: „RECORD” de transmisiune, brevet propriu, roți dințate și înălțuire.

Serviciu prompt!

Expediție imediată!

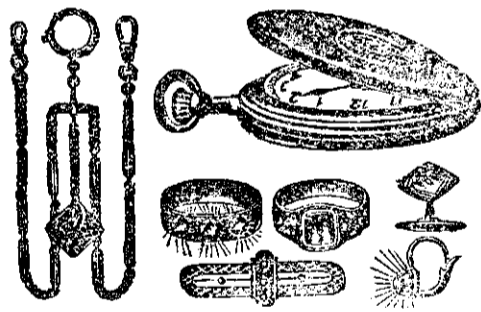
Cereți prelliminare detaliate de prețuri.

(Fi 176)

Becker Lajos

ciasornicar și giuvaergiu

Temesvár-Józsefváros str. Hunyadi și colțul străzii Misisz

Mare magazin de oroloage de Elveția, de aur, argint, oțel și nichel, oroloage de părete și cu pendal. Bijuterii fine și articlii de briliante, obiecte de lux veritabile de argint, și argint de China. În marele meu atelier de bijuterii se execută totfelul de reparări, și se reparaază cu specialitate bijuterii și ciasornice pe lângă garanță.

Prețuri moderate! Serviciu conștiințios!

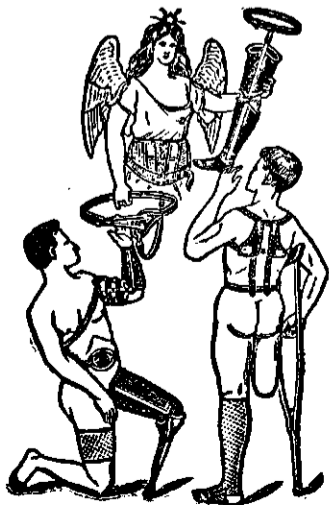
(Be 535—10)

Recomandate de către cei mai renumiți medici

Bandaje

picioare artificiale, corsete, legătoare pentru pânțe, irigatoare, stropitoare, suspensorii, îndreptătoare, ciorapi de gumă, vată (bumbac), legătoare și articlii pentru bolnavi precum și cele mai excelente prezervative franceze pentru femei și bărbați, se vând cu prețuri ieftine la

LEINER GYULA, bandagist
Brașov, str. Mihael Weis nr. 13.

(Le 158—26)

Matutsek József

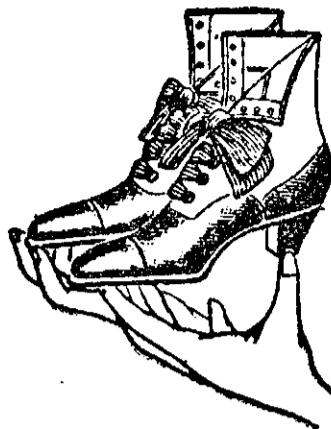
Kolozsvár, Szentegyház-u. 3.

Recomandă depozitul său bogat asortat cu totfelul de

încălțăminte

bărbătești și femelești executate în atelierul propriu.

Comande din provincie, după măsură sau că trimitând o gheată veche care'i șade bine se pregătesc prompt și din material bun, trainic și la modă. (Ma 443—)

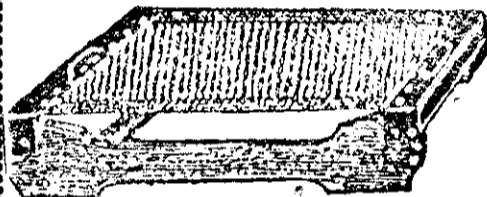
LEOPOLD KÖBER

LĂCĂTUȘ PENTRU CLĂDIRI ȘI LUCRĂRI DE ARTĂ și atelier pentru aranjamente cu gaz, apaducte și canalizare

MEDIAȘ (MEDGYES) str. Alsó Kovács n-rul 23.

Execută orice lucrări și reparări în această branșă și anume:

lucrări de fier pentru clădiri, porți de fier, grații pentru morminți, vetre de fier și matrațe de fier, din material foarte bun, apoi introducerea de apaducte și canaluri cu prețuri ieftine și pe lângă garanță.

(K 464—)

Sticlar pentru zidiri și portaluri

(magazin de table de sticlă și de oglinzi).

Execut lucrări pentru zidiri noi, sau totfelul de reparări prompt și cu prețuri ieftine. Expediez ieftin rolete mecanice de pânză și trestie - - pentru ferestre - -

(Fi 226—50)

FRIED FERENCZ

ARAD, strada gróf Apponyi Albert nr. 15—16.

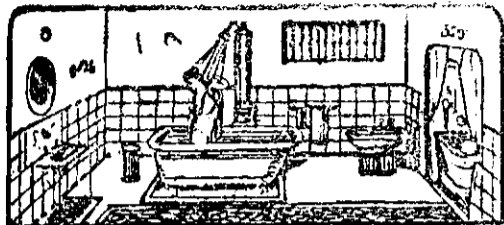
TELEFON 909.

TELEFON 909.

EDUARD LEXEN,

finichigiu și antepriază de instalațiuni
Brașov, Atelier: Strada Lungă Nr. 63.
Prăvălie: Strada Gâbel Nr. 2.
 Telefon Nr. 334.

Se recomandă pentru pregătirea muncii de finichigiu și galanterie la edificii, precum coperișe, și învelișuri de turn, ornamente de metal, vase pentru bucătărie, dulapuri pentru gheață, vase pentru spălat și altele. **Specialist în apeducte la case, canalizări, conducerea de gaz de iluminat, și instalarea camerelor de baie**

Lampe de carbid de toffelul dela 3 coroane în sus. — —
 Engrosiștilor li-se dau rabat.
 Depozit bogat în vâni de scaldat, cămine, closete etc.
 Serviciu conștiințios. Prețuri moderate. Reparație promptă

KIKTA ISTVAN, atelier de pictură de sticlă.
 Budapest, VIII. Koszoru-u. 17

Îmi las îndrăzneala a atrage atenția on. public asupra atelierului meu de pictură de sticlă.
 Ca specialist fac geamuri de biserică, verande și sufragerii.
 Mai deparțe plumbuit de artă, gravate pe sticlă și rame de aramă, precum și alte obiecte în branșa această

Dacă comandați ceva
 ori cereți prospecte dela cei ce inserează anunțuri în ziarul nostru, vă rugăm
să vă referiți la ziarul nostru.

Făcând-o aceasta cererilor d-voastre li-se vor da deosebită atenție, veți fi bine serviți, firmele respective având nevoie de recomandarea noastră. În caz, că am primi oarecari plângeri în contra vre-unei din aceste firme, am înceta imediat a mai recomanda firma respectivă.

Administrația ziarului
„ROMANUL”.

„VICTORIA”

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII SOCIETATE PE ACȚII.

FONDATA ÎN ANUL 1887.

Centrala: Arad, Calea Arhiducelui Iosif, Nr. 1—2, casele proprii (vis-à-vis de primărie.)

Filiale: în Chișineu (Kisjenő) Șiria (Világos), și Boroșineu (Borosjenő).

Capital societar 2,500.000.— Còr.
 Fond de rezervă 2,000.000.— Còr.
 Depuneri spre fructificare 15,000,000.— Cor.
 Cîrculațiunea anuală 400,000.000.— Cor.

Pentru sumele depuse fără termen de abdicere și rămân la bancă pe timp mai scurt de 3 luni de zile, plătește deponenților 4% interese, — iar pentru depunerile elocare pe timp mai îndelungat de trei luni de zile, după mărimea sumei depuse: plătește deponenților 4½% și 5% interese fără de nici o detrager.

Primește depuneri spre fructificare despre cari eliberează libele.

Acordează împrumuturi hipotecare pe case de închiriat și pe proprietăți de pământ.

Escontează cambii și acordează credite cambiale cu acoperire hipotecară.

Dă avansuri pe efecte publice (Lombard).

După toate depunerile contribuția (darea) de interese o plătește institutul separat din al seu

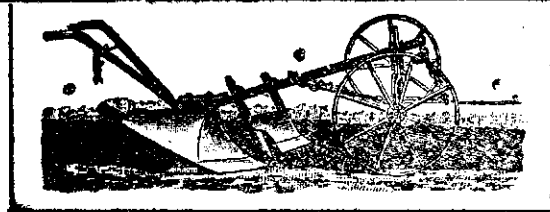
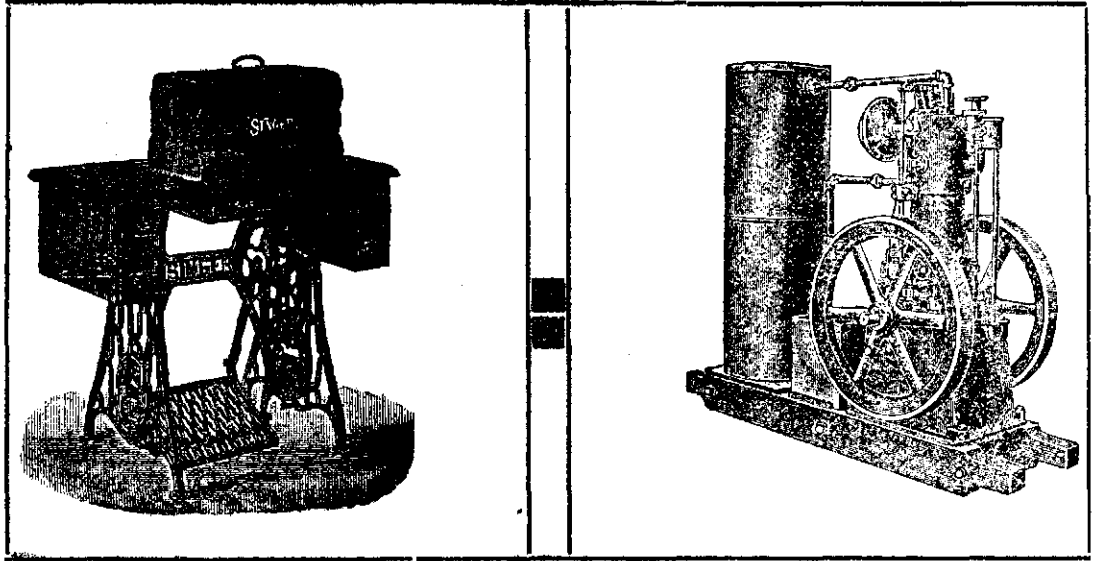
MAXIM I. VULCU

FABRICANT ȘI NEGUȚĂTOR DE MAȘINI

ARAD, Strada Fábrián László n-rul 5—6. Telefon nr. 608.

Atrag atențiunea on. pu-
blic asupra marelui meu
magazin de totfelul de ma-
șini agricole cum sunt:
mașini de sămănat, tree-
rat, pluguri grape, preșuri,
și mori de struguri, ma-
șini de cusut.

Mai departe reconstruez
tot felul de Locomobile
să umble singure.

Capital social Cor. 1.200.000.

Telefon nr. 188.

Post sparcassa ung. 29,349.

Banca generală de asigurare societate pe acții în Sibiu — Nagyszeben.

este prima bancă de asigurare românească, înflințată de Institutele financiare (băncile) române din Transilvania și Ungaria.

Prezidentul direcțiunii:

PARTENIU COSMA, DIR. EXECUTIV AL „ALBINEI” și PREZIDENTUL „SOLIDARITĂȚII”.

„Banca generală de asigurare” face tot felul de asigurări, ca asigurări contra focului și asigurări asupra vieții în toate combinațiunile. Mai departe mijlocește: asigurări contra spargerilor, contra accidentelor și contra grindinei.

Toate aceste asigurări „Banca generală de asigurare” le face în condițiunile cele mai favorabile.

Asigurările se pot face prin orice bancă românească, precum și la agenții și bărbaiții de încredere ai societății. — Prospecte, tarife și informațiuni se dau gratis și imediat. — Persoanele cunoscute ca revizitori buni și cu legături — pot fi primite ori când în serviciul societății.

„Banca generală de asigurare” dă informațiuni gratuite în orice afaceri de asigurare fără deosebire că aceste afaceri sunt făcute la ea sau la alta societate de asigurare.

Cel interesat să se adreseze cu încredere la:

„Banca generală de asigurare” DIRECȚIUNEA: SIBIU—NAGYSZEBEN (CASA „ALBINA”).
AGENTURA PRINCIPALĂ PENTRU COMITATUL ARAD, BÉ-
KÉS, CSANÁD, BIHOB, TIKIȘ, TORONTÁL, CARAȘ-SEVERIN Arad str. Jozsefföherceg nr. 1 (lângă Banca „Victoria”).
(Ba 240—156) Telefon nr. 850